

ကြီးဆီသဒါလာတၢ်သးစွဲကတုယူ

ပုဒီသဒါပုဟ်တိုန်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်(HRDs) လၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပူၤတဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ဘၣ်ဝဲတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးဒီးတၢ်တၢ်တၢ် စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ် သုးမိၤစီရိၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ် ကမီၤဝံၤအလီၢ်ခံ

လံာ်တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါ
လါစဲးပထုဘၢၣ် ၃၀ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်/ KHRG လံာ်ကကြၢ်နီၣ်ဂံၢ်- 24-3-BP1

၁. တါကတိလါညါ

စးထီၣ်လါ ၂၀၂၁ နံၣ် သးမိစိရိဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တါစိတါ ကမိဝံၤအလီၢ်ခံ စုကဝဲၤတါသဘံၣ်သဘုၣ် ဒီး ကီၢ်ပယီၤသး လါအမ့ၢ် ထံကီၢ်တါပတါပြးကီၣ်ကးကရုာ်(SAC) အတါမပယ ယွဲပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဟဲကဲထီၣ်သးအါထီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် န့ၣ်လီၤ. လါတါန့ၣ်အယီၤ တါကီၢ်ခါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒီး တါ ဘံၣ်တါဘါတါအိၣ်သး လါကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပူၤအံၤ န့ၣ် အိၣ်လါတါလီၤဘၣ်ယိၣ်ကီၢ်ခဲးဒိၣ်မးအပူၤန့ၣ်လီၤ. SAC သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပညိၣ်ဒုးထီၣ်ဒါပုၤတဂါ လါလါလါ အထီၣ်ဒါ အဝဲသ့ၣ်သးမိစိရိဟံးတါပတါပြး ယုၣ်ဒီးပုၤလါအပာ်ဖျါထီၣ် တါဘၣ်သးလါတါမ့ၢ်တါခုၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ပုၤလါအဟူးဂဲၤ လါ ဒိၣ်မိၣ်ကရူာ်စံၣ်ဂ့ၢ်ဝိတဖၣ်, ပုၤလါအန့ၣ်လီၤပာ်ယုၣ်ပာ်ဂီၢ် လါ တါတဒိကန့ၣ်ကရူာ်တါဟူးတါဂဲၤ (CDM) ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်, လီၢ် ကဝီၤပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်တါကရုာ်ကရိ ဒီးကရူာ်ပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လါ ၂၀၂၁ နံၣ် သးမိစိရိဟံးန့ၣ်ဆူၣ် ထံကီၢ် တါစိတါကမိဝံၤန့ၣ် ပုၤလါအဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် (HRDs) ဒီးအဟံၣ်ဖိဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တါဖိၣ်ဒုးယာ် န့ၢ် ဆူၣ်, မါဆါပယွဲ, မါလီၤမါဆူၣ် ဒီးမါသံကွံာ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ဆၣ် ပုၤမါကမာ်တါသ့ၣ်တဖၣ် ပူၤဖျဲးဒီးတါစံၣ်ညီၣ် တ ဖၣ်လါလါပုၤပုၤန့ၣ်လီၤ. တကတီၢ်ဃီ မ့ၢ်လါတါလီၤဘၣ်ယိၣ် ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ် ဒီးတါဒီသဒါ တအိၣ်ဘၣ်အယီၤ ဆိၣ်သ နံးဝဲပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လါကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤ ထံးအပူၤတဖၣ် ကဘၣ်ဆိတလဲမါဘၣ် လိာ်ဖိးဒုက့ၢ် အဝဲသ့ၣ် တါဟူးဂဲၤထံးဂံၢ်ထဲဘါဒီးတါဒီသဒါလီၤနီၢ်ကစါသးကျိၤကျဲ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒိသးအဝဲသ့ၣ်တါဖိးတါ မါသ့ၣ်တဖၣ် က အိၣ်မူဟူးဂဲၤဒီးဒီးကမ့ၢ်တါလါအရူၤဒိၣ်အဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ် အါထီၣ် တါဒီသဒါဒီးတါပာ်ပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တါဒုးသ့ၣ်ညါတဘုၣ်အံၤ ပဲာ်ထံနီၤဖးဝဲ တါတါတါဒီးတါ လီၤဘၣ်ယိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လါ ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် ကွၢ် ဆၢၣ်မိၣ်ဘၣ်ဝဲ ဖဲကညီၤကီၢ်စံၣ်ဟီၣ်ကတီၢ်ပူၤ စးထီၣ်လါ ၂၀၂၁ နံၣ် သးမိစိရိဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တါစိတါကမိဝံၤ အလီၢ်ခံ (တုၤလီၤလါ လါယူၤ ၂၀၂၄ နံၣ်) အဆါကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ပာ် ဖျါတါတကူာ်ပာ်ဖျါထီၣ် တါစံၣ်စိတဲၤအဂ့ၢ်ဖုၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဃး တါဆိၣ်သနံးမပယွဲထီၣ်ဒါပုၤလါအဒီသဒါ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ပာ်ဖျါခဲကူာ် တကူာ်ပာ်ဖျါထီၣ်တါအုၣ် သးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဃး တါမါဆါပယွဲထီၣ်ဒါပုၤလါဒီသဒါပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒီး အဟံၣ်ဖိဖိသ့ၣ်တဖၣ် ယုၣ်ဒီးပုၤတဂါ လါလါလါအဘၣ်တါသ့ၣ်ညါအီၤလါအဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်, စးထီၣ်လါသးမိစိရိဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တါစိတါကမိဝံၤအ

လီၢ်ခံ တါမါပုၤမါဖုးကွၢ်ဂီၤတဖၣ်ဆိတလဲသးအိၣ်ဒိလဲၣ်အဂ့ၢ်, တါမါပုၤမါဖုးသ့ၣ် တဖၣ်အံၤဒုးအိၣ်တါဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးမန့ၤ သ့ၣ်တဖၣ်လဲၣ် ဒီး ပုၤလါဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဘၣ် ပျီၣ်လဲသးလါ တါဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအဂီၢ်လါကျဲဒိလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် လီၤ. လံာ်ပာ်ဖျါသါကူာ်တကူာ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး တါဘံၣ်တါ ဘါဒီး သဲစးတါပဲာ်ထံနီၤဖးတါအိၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂ့ၢ်န့ၣ် လီၤ. လံာ်တါပာ်ဖျါဝဲအံၤပာ်ယုၣ်စ့ၢ်ကီးဒီး တါသိၣ်တါသီကျဲ သန့ တါဟ့ၣ်ကူာ်ဟ့ၣ်ဖးလါလီၢ်ကဝီၤ ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါပုၤခိၣ် ပုၤနီၢ်လါအမါတါဆါ တဲာ်သ့သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂. လီၢ်ကဝီၤတါအိၣ်သးအဂ့ၢ်ဖုၣ်ကီၢ်

တါစံၣ်စိတဲၤဘၣ်ဃးတါဟူးဂဲၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်အကျဲသန့လါကီၢ်ပယီၤပူၤအဂ့ၢ်

စးထီၣ်လါကီၢ်ပယီၤဒီးန့ၢ်တါသဘူၤဖဲ ၁၉၄၈ နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ ပ ယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်ဟံးန့ၢ်တါစိတါကမိဝံၤ လါထံ ကီၢ်ဒိတဘုၣ်အပူၤ ဒီး ပညိၣ်မပါပယွဲထီၣ်ဒါကီၢ်ပယီၤထံဖိကီၢ်ဖိ ဒီးကလုာ်ဒုၣ်အါဖုအါကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသးအ တါမပါပယွဲထီၣ်ဒါကရူာ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တါမပါ ပယွဲလါအခိၣ်ကိတကလုာ်, တါအိၣ်တူၢ် အိၣ်ကလီၤတါဒီး တါ သဘံၣ်သဘုၣ်လါအသဟီၣ်ဆူၣ်ဆူၣ်ကီၢ်ကီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. ဖဲတါသဘံၣ်သဘုၣ်အါမ့ၢ်ဂ့ၢ် ဒီးတါမ့ၢ်တါခုၣ်အါမ့ၢ် ဂ့ၢ်န့ၣ် ပယီၤသးမိစိရိဟံးသ့ၣ်တဖၣ် ဟူးဂဲၤဆိၣ်တါမါန့ၢ် ဒီးမါ ဆါပယွဲထံဖိကီၢ်ဖိ, ဂုာ်ကျဲးစးတြီတါမပါပတုာ်ကွံာ်ပုၤလါအထီ ဒါအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်, မါဒိသးထံဖိ ကီၢ်ဖိကရူာ်သ့ၣ်တဖၣ် ကအိၣ် ဘီၣ်ဒီး တြုၣ်သံမါလီၤမါကွံာ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံး တါသဘူၤခွဲးယာ်သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.¹

ကီၢ်ပယီၤပူၤ ပုၤနီၢ်တဂါစုာ်စုာ် ဒီးပုၤတဝါတဖၣ် မ့ၢ်ဘၣ်အိၣ်လါ ပယီၤသးအတါဆိၣ်တါမါန့ၢ်အဖိလဲာ်ဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်ဂုာ် ကျဲးစးဒီသဒါသကိးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဂါဂါကျဲၤကျဲၤအယီ အတါဂဲၤလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ဖျါတပယုာ်ဃီ လါတါစံၣ်စိ တဲၤဒီတကတီၢ်ညါအပူၤန့ၣ်လီၤ. တါပာ်ပနီၣ် ၈၈၈၈ တါပာ် ဆါဖဲ ၁၉၈၈ နံၣ် ဒီး ထူၤဘီလွဲၢ် တါပာ်ဆါဖဲ ၂၀၀၇ နံၣ် တါ ပာ်ဆါအကတီၢ် ခံပတီၢ်အံၤ ဒ်အမ့ၢ် တါပာ်ဆါအဒိၣ်အမ့ၢ်အ ပတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တါပာ်ပနီၣ်အီၤဒ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်လါထံကီၢ်ဒိ ဘၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးဒီးပာ်ဖျါထီၣ်တါဘၣ်သး လါအဘၣ်တါက ရုာ်ကရိတီခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလါ ဖျါစိမါကျဲဖိ ဒီး သီခါသ့ၣ်တဖၣ် လါ ခူပူၤဂ့ၢ်ပူၤ ဒီး ယုၣ်ထီၣ်သကိးလါတါကဆိတလဲ ဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ် ဒီးမ့ၢ်ကျိၤ ဝဲၤကွံာ်ကျိၤကျဲတဖၣ် ဒီး ပတုာ်ကွံာ်တါပါဆူၣ်ပာ်စိ

¹ KHRG, [Undeniable: War crimes, crimes against humanity and 30 years of villagers' testimonies in rural Southeast Burma](#), December 2022.

ဒိပ်စိဒိပ်ကမိ၊ လၢထံဖိကီုဖိအဖိခိပ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီုပယီၤ သးမုၢ်ဒိပ် ခိပ်ဆာကမုၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢ သးတၢ်စု ဆူၣ်ခိပ်တကးအသီ လၢအတလၢကွံာ်အခးသ့ၣ်တဖၣ်, ဆီ တလဲကွံာ်တၢ်သိပ်တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကပာ်ဖျါအတၢ်ဟူး ဂဲၤခိပ်ဆာတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကအိၣ်ဖျါလၢအဖိးမံ လိာ်သးဒီး တၢ်သိပ်တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ် ဃုာ်ဒီးတၢ်တြီတၢ်ပာ်ပနီၣ်တၢ်တိၤ ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်, တၢ်ဖိဒုးဃာ်ဒီးမၤဆါပယွဲ ထံၣ်ကီုသး ပုၤဃီာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.² သးမိၤစိရိၤတဖၣ်အံၤပၤဆူၣ်ပၤစိး တၢ်ဆူၣ်ညါဘၣ်ဆၣ် လီၤကဝီၤကမုၢ် အတၢ်ပၢ်ဆာဒီသဒါတၢ် ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တပတုာ်ကွံာ်ဘၣ်အမဲာ်ညါ အိၣ်မုၢ်ဒီး ဝဲဆူၣ်ညါကွံာ်ကွံာ် ဒီးတၢ်ဟူးဂဲၤ ပၢ်ဆာတၢ်လၢအပူၤကွံာ်သ့ၣ်တ ဖၣ်အံၤ ဒုးသ့ၣ်ညါ ဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒုးထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤထီၣ်ပုၤ သးလၢကဟူးဂဲၤဒီး ဝဲတုၤမုၢ်မဆါတန့ၣ်ညါအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တြီဆာဒီသဒါဒီးတၢ်ဂဲၤလိာ်ဂဲၤပျါဂဲၤဆုးလၢကီုပယီၤ မုၢ်ထီၣ်ကလံးထံးပူ

ကညီဒီကလုာ်စာဖျါကရူာ် (KNU) အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၤ ဖဲ လၢဖုၤတြူၤအါရံၤ ၃ သီ, ၁၉၄၇ နံၣ် ဒီးကိးသတြီ ထီၣ်လၢ တၢ်ဒီသဒါကလုာ်ဒုးခွဲယာ်ဒီးစံၣ်ညိာ်ဆာတံာ်နီၢ်ကစၢ်ထံၣ်ကီု ကီုသးအဘူၣ်အတီၢ်လၢကညီကီုစဲၣ်ပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢဖုၤ တြူၤအါရံၤ ၁ သီ, ၁၉၄၈ နံၣ်န့ၣ် ကညီဖိအါန့ၣ်ဒီး ၄၅၀,၀၀၀ ဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်သးဒီးပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး လၢတၢ်ဘူၣ်တၢ် ဘျီၣ်အပူၤ ပတံၤဃုထီၣ်တၢ်ထံးတုၤသိး, တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ် ဒီး တၢ်သဘူၤန့ၣ်လီၤ.³ ဟီၣ်ခိပ်ဒီဖျါ ထံၣ်ကီုဂၤ တဆိပ်ထွဲတၢ် ဂဲၤလိာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်အမဲာ်ညါ လဲၤကပာ်ကွံာ်ဝဲကမုၢ်တၢ် ပၢ်ဆာဒီသဒါ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ခိဖျါလၢ ကညီကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ် ကွၢ်ဆၢာ်မဲာ်ဘၣ်သးမိၤစိရိၤ တၢ်ဆိပ်တၢ် မၤနၢၤဒီးတၢ်ပၤဆူၣ်ပၤစိးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအပိ လီၤ ကဝီၤကမုၢ် တၢ်ဒီသဒါပၢ်ဆာတၢ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် အံၤ ကဲထီၣ်သးသမူကွၢ်ဂီၤလၢအအိၣ်ဂၢ်ဆိးကျါၤရ့ၤသဒီးလၢ ကီုပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံးထံးဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွၢ်ကွၢ် ကဒါ KHRG တၢ်ဃုထီၣ်သ့ၣ်ညါမၤနီၣ်မၤဃါဘၣ်ဃး ၂၀၀၈ နံၣ်ထူၤတီၤလွဲၤတၢ်ပၢ်ဆာအဂ့ၢ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ, “တၢ်စူၢ်ကမၢ် နၢ်ကမၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဆိၣ်သမူမၤလိာ်ထီၣ်တၢ် ဆိကမိၣ်က

မၢ်လီၤကဝီၤခိခိပ်ဒုသဝီပူၤထူၣ်စံာ်ဖိ ထံဖိကီုဖိ လၢအတမၤဘၣ် ထွဲဘၣ်ဃးအသး ဒီးအိၣ်လၢထံၣ်ကီုကီုသးတက့ၢ်အချါသ့ၣ်တ ဖၣ်ဖိခိပ် (လၢကီုပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံးထံးဟီၣ်ကဝီၤပူၤ)န့ၣ်လီၤ. ခိဖျါလၢဂံၢ်ခိပ်ထံးတၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အပိ မၤဆံးလီၤ စ့ၤလီၤ အဝဲသ့ၣ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ် အရူၤတဒိၣ်လၢဘၣ် ဒီးတၢ် ကွၢ်ကပာ်အဝဲသ့ၣ် လၢမုၢ်မဆါတန့ၣ်အံၤထံၣ်ကီုကီုသးတၢ်လဲၤ တရံး လၢဟဲဒိဘၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အတက့ၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.”⁴ စးထီၣ်လၢ ၁၉၄၉ နံၣ်န့ၣ် ကညီစုကဝဲတၢ်ပၢ်ဆာလၢဘၣ်တၢ် တီခိပ်ရိၣ်မဲအီၤလၢ ခုၣ်အဲၣ်ယူၣ်စုကဝဲတၢ်စုဒုၣ်စုတီၤအဖိလၢ ဒီး တၢ်ပၢ်ဆာဒီသဒါလီၤသးလၢကီုပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံးထံးအပူၤ လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကျဲမုၢ်ဂ့ၤ ဒီးလၢစုကဝဲအကျဲမုၢ်ဂ့ၤ လဲၤသဃဲၤ ဒီးလဲၤဘံၤလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကမၤဘျီၣ်မၤဘျီၣ်ဒီးမၤ လီၤမၤကွံာ် ပုၤလၢအတၢ်ထံၣ်တၢ် ပာ်သးတလီၤပလိာ်ဒီးထီၣ်ဒါ သးမိၤစိရိၤတၢ်ပၤဆူၣ်ပၤစိးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအကွၢ်ဂီၤကျါကျဲခဲ လၢအဂီၢ် ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် ထီၣ်ဒုးနီၤစိၤသဝီဖိလၢတဘၣ် လီၤဘၣ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးအါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ် တၢ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ်တ ဖၣ်အံၤ ပထံၣ်သ့ၣ်ညါအီၤ လီၤလီၤဆီဆီဖိ “တဲာ်လွဲၤတဲာ်” တၢ် ဒုးကူၣ်ကျဲခိပ်သ့ၣ် လၢကဒိပ်တဲာ်ကွံာ် ကလုာ်ဒုၣ်သးဖိစုက ဝဲၤ အတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤ ကျိၣ်စုတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ, တၢ်ထၢအါထီၣ် သးနီၣ်ဂံၢ် ဒီး ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ လၢအအိၣ်ဟဲလၢသဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးထီၣ်ဒါစုၢ်ကိး တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်တၢ်ပာ်သးသဘူၤ, တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သး ဒီး ကရၢကရိထီၣ်သးသဘူၤ, တၢ်ဖိဒုးဃာ်ဆူၣ်တၢ်, တၢ်မၤသံမၤ ဝီ ဒီးတၢ်မၤဆါပယွဲလၢအထီၣ်ဒါတၢ်သိပ်တၢ်သီ, ကွၢ်ဟ့ၣ် ဒီး ဒိၣ် တဲာ်ကွံာ်ကမုၢ်တၢ်ဆဲးကျိးဆဲးကျါ, တၢ်မၤဆူၣ်သဝီဖိမၤတၢ် လၢသးဂီၢ် ဒီး မၤဆူၣ်သးကွံာ်တၢ်အိၣ်တၢ်စိးလီၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ.⁵

ဖဲ ၂၀၁၅ နံၣ် တၢ်မၤတၢ်ပတုာ်တၢ်ခး တၢ်အါၣ်လီၤအီၤလီၤအဆါ ကတီၢ် တၢ်မုၢ်လၢလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဘၣ်ဆၣ် က ညီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်လဲၤခိဖျါကွၢ်ဆၢာ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးဒုၣ်တၢ် ကီုပ ယီၤသးပဒိပ်တၢ်မၤယွဲ, ပယီၤကလုာ်ဒိပ်စိသန့, တၢ်ဆိၣ်တၢ်မၤ နၢၤ ဒီးလုာ်လၢထူၤသန့တၢ်မၤအါမၤသီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.⁶ ဖဲလၢ တၢ်ပတုာ်တၢ်ခးအဆါကတီၢ်ဝဲအံၤန့ၣ် ကညီဖိနီၢ်တဂၢၤစုာ်စုာ် ဒီး ပုၤတဝါဒီတဖု ဂုၢ်ကျဲးစးဒီသဒါ ပုၤဟီၣ်ခိပ်ဖိခွဲယာ်ကျါ

² See, for instance: OHCHR, ‘[The Invisible Boundary – Criminal prosecutions of journalism in Myanmar](#)’, September 2018; or AAPP, ‘[Mapping Injustice in Myanmar](#)’, September 2020.
³ KNU, ‘[Karen National Day Pamphlet](#)’, 2024.
⁴ KHRG, [Village Agency: Rural rights and resistance in a militarized Karen State](#), November 2008.
⁵ KHRG, [Foundation of Fear: 25 years of villagers’ voices from Southeast Myanmar](#), October 2017.
⁶ In the ceasefire period, KHRG documented the persistence of state violence including extrajudicial killings, SGBV, discrimination and forced labour, as well as increases in land confiscation and a persistent lack of justice and accountability. See: KHRG, ‘[Beyond the Horizon’: Local Perspectives on Peace, Justice and Accountability in Southeast Myanmar](#), November 2019.

မုစုလုပုတဝါပူအခါ ခိာ်ဆါကွါစါာ်မဲာ်တါလါအဟဲမပယွဲ အဝဲသ့ာ်ဟိာ်ခိာ်ကပံာ် ဒီး လုာ်လါထူသန့ခွဲယာ်သ့ာ်တဖာ် ခိ ဖျါတါသုစူးကါလါကဝါပုတဝါ တါဒိသဒါလါကွါနီာ်ကစါခွဲ ယာ်ကျါကျဲသ့ာ်တဖာ်န့ာ်လီာ်.⁷

ပုဟိာ်ခိာ်ဖိခွဲယာ် ဒီး ထံရူာ်ကီာ်သဲးတါဟူးတါဂဲကျဲသ နူတဖာ် လါအစးထီာ်သးဖဲသးမိစါရီု ဟံးန့ာ်ဆူာ်ထံကီာ် တါစိတါကမိဝံာ်အလီာ်ခံ

ဖဲ ၂၀၂၁ နံာ်န့ာ် ကီာ်ပယီုသးခိာ်န့ာ်သ့ာ်တဖာ် စးထီာ်ဟံးဆူာ် ကွံာ်ထံကီာ်တါစိတါကမိဝံာ်ဒါ ပဒိာ်လါကမုာ် ဃုထာထီာ်အါ ဒိခိာ်မိာ်ခြံာ်စံာ်ကျဲသ့ာ်တဖာ်အံးန့ာ်လီာ်. လါတါန့ာ်အယိ “တါကီာ်ထီာ်သီတါဟံးဆါ” ဟဲအိာ်ထီာ်သ့ာ်ဒီး ခိဖျါကမုာ်တ ဖာ်လါအထီဒါသးမိစါရီုတါဟံးန့ာ်ဆူာ်ထံကီာ်တါစိတါကမိ လါထံကီာ် ဒိတဘျဲပု ဟူးဂဲဒိသဒါပုဟိာ်ခိာ်ဖိခွဲယာ်ခိဖျါ တါဟံးဖျါထီာ်တါဘျဲသးအါအါဂီာ်ဂီာ်, သုစုနုသါဘိတါ ဟ့ာ် တါယူယီာ်ပနီာ်, တါသပါ, ပျါဂီတါပနီာ်တါဟူးတါဂဲတ ဖာ်, တါတဒိကနာ်ကမုာ် ဒီးကွဲဟူဖျါတါဟူးတါဂဲသ့ာ်တ ဖာ်န့ာ်လီာ်. လါကဝါပုတဝါလါကီာ်ပယီုမုာ်ထီာ်ကလံထံး ပုသ့ာ်တဖာ် ဟူးဂဲဒိဆါထီဒါသးမိစါရီုတါဟံးန့ာ်ဆူာ်ထံ ကီာ်တါစိတါကမိဆူာ်ဆူာ်ကလဲာ် ဃုာ်ဒီးသဝီဖိသ့ာ်တဖာ် န့ာ်လီာ်ပာ်ဃုာ်ပာ်ဂီာ် လါတါဟံးဖျါထီာ်တါဘျဲသးဒီးတါတ တဒိကနာ်ကမုာ်တါဟူးတါဂဲတဖာ်အပူ, ဒိသဒါပာ်ဘံာ်ပာ် ဘါ ပုဟိာ်ဖျါထီာ်တါဘျဲသးလါဝုာ်ပုသ့ာ်တဖာ် လါအဘာ် ဃုာ်ပုဖျါထီာ်ကွံာ်အသးသ့ာ်တဖာ် ဒီး မနီာ်မါယါ တါမါအါ မါသီလါအကဲထီာ်သးသ့ာ်တဖာ်အံးန့ာ်လီာ်.⁸ ပယီုသးတဖာ် ခိာ်ဆါမါလီုပုာ်ကွံာ် ကမုာ်လါအပာ်ဃုာ်ပာ်ဂီာ်လါတါဟူးတါ ဂဲပုသ့ာ်တဖာ်အံး ဆူာ်ကါဒီးအါသီဒိာ်မး ဃုာ်ဒီးတါမါဆါ ပယွဲတုဒါလဲာ် မါသံပုလါအပာ်ဖျါထီာ်တါဘျဲသးသ့ာ်တ ဖာ်သ့, တါမါသံမါစီ, တါဖိာ်ဒုးဃာ်န့ာ်ဆူာ်, ဒီး ကွါဟ့ာ်ကွါ စူာ်ကမုာ်တါသုစူးကါကွဲဟူဖျါကျဲကျဲတဖာ်န့ာ်လီာ်. ပယီု သးအတါခိာ်ဆါ ကမုာ်တါဟူးတါဂဲ ဒိအံးသ့ာ်တဖာ်န့ာ် ဘာ်တါတြိတါဃာ်အါလါဟိာ်ခိာ်ဒိဖျါန့ာ်လီာ်.⁹

စးထီာ်လါ ၂၀၂၁ နံာ်န့ာ် SAC ပယီုသးသ့ာ်တဖာ် အိာ်ဒီးတါ ပညိာ်တါကျဲလါတါလါဆဲး ဒီးထီာ်ဒုးကမုာ်အါအါဂီာ်ဂီာ် ဃုာ် ဒီးပုလါအဒိသဒါပုဟိာ်ခိာ်ဖိခွဲယာ်သ့ာ်တဖာ် လါတါလီာ် အါတါဖဲကညီကီာ်ဖဲအပူန့ာ်လီာ်. SAC ပယီုသးအတါထီာ် ဒုးကမုာ်ကျဲကျဲသ့ာ်တဖာ် ဒိအမုာ် ဟဲခဲးလါတါလါကတီယူ, ခဲးလါကျဲဖးဒိာ်, တါမါသံမါစီ, တါဖိာ်ဒုးဃာ်, တါမါဆါပယွဲ ဒီးတါမါပယွဲအကွါဂီအဂါသ့ာ်တဖာ်န့ာ်လီာ်. SAC ပယီုသး တဖာ် လဲလီာ်ဆီတလဲ သဲးတါဘျဲသ့ာ်တဖာ် လါအဆီာ်သ ခုဒုးအိာ်ထီာ် တါသိာ်တါသီတါဘျဲသ့ာ်တဖာ်လါ အတါပါ ဆူာ်ပါစီးဒီး တါမါဆါပယွဲတါသ့ာ်တဖာ်န့ာ်လီာ်. အါန့ာ်အန့ာ် SAC ပယီုသးတဖာ်အံး ဒုးအိာ်ထီာ်တါဂုာ်ဘျဲသး “ထံလီာ် ကီာ်ပုဂံာ်ဂီာ်အူတါအိာ်သးလါ အဝဲသ့ာ်ကဘာ်ဟံထီာ်ဃာ်မူ ဒါအကတီာ်” ဆူညါကွါကွါအယိ တါသ့ာ်တဖာ်အံး လဲက ဟံထုးထီာ်ကွံာ်ပုဟိာ်ခိာ်ဖိခွဲယာ်ခိာ်သ့ာ်အထံာ်အဘိသ့ာ် တဖာ်လါ ထံကီာ်တါဒုးအိာ်ထီာ်တါသိာ်တါသီ တါဘျဲဘျဲ ခိာ်ပုန့ာ်လီာ်. တါဆီတလဲသဲးတါဘျဲဖဲ ၂၀၂၁ နံာ်အတါပု အဒိတဖာ်မုာ်တဲ(၁)တါဆီတလဲကွံာ်(၂၀၁၇)နံာ် တါဒိသဒါ ပုနီာ်တဂါတါဂုာ်တါကျဲ ဒီးထံဖိကီာ်ဖိကမုာ်တါဘျဲတါဘါ သဲးတါဘျဲတကတြါအံးအခါ ထုးထီာ်ကွံာ်ခွဲယာ်သဘျဲ လါ တါန့ာ်ခွဲပုဖျါထီာ်ကွံာ်လါတါဒုးဃာ်ဆူာ်အလီာ် ဒီး ဟ့ာ် တါပျဲလါ အသးဖိသ့ာ်တဖာ် ကွါဟ့ာ်ကွါစူာ်, ဃုဃိတါဒီးဖိာ် ဒုးဃာ်နီစါတါန့ာ်ပါန့ာ်လီာ်. တါကဲထီာ်သးအဒိ(၂)ခါတခါမုာ် တါဆီတလဲကွံာ် တါစံာ်ညီာ်အကျဲအကျဲတါဘျဲခိာ်သ့ာ် ဒီး ကွါမုာ်တါစံာ်ညီာ်ဆါတဲာ်အကျဲအကျဲတါဘျဲခိာ်သ့ာ်တဖာ် အံး မုာ်တါလါအဒုးအိာ်ထီာ်တါမါကမုာ်မါတရီတပါ သဲး တါသိာ်တါသီ လါအမုာ်ကျဲသီလါအပညိာ်ဟံးဂုာ်ပုလါအ ပာ်ဖျါ ထီာ် အတါထံာ်ထီဒါသးမုာ်သံာ်ဘိတဖာ် ဒီး တါဟ့ာ်ပ လါဆီမုာ်အိာ်ဘာ်ဆာ် အဝဲသ့ာ်ဖိာ်ဒုးဃာ်ဝဲပုသ့ာ်တဖာ် အံးသ့(မ့)ဟ့ာ်တါအုာ်ခိာ် လါကထူာ်ဖျါထီာ်ကွံာ်လါတါဒုး ဃာ်အလီာ်သုတသ့တဂါအဂီာ်န့ာ်လီာ်. အဒိ(၃)ခါတခါမုာ်ဝဲ တါ ဆီတလဲကွံာ် တါစိာ်ခိလီမုာ်ပီးလီသဲးတါဘျဲ ဒိသးကတြိ တံာ်ဃာ်တါရုလါဒီးန့ာ်ဘာ် တါဂုာ်တါကျဲသဘျဲဒီး ဒုးကဲ ထီာ်တါရုလါဒုးသ့ာ်ညါ ပုနီာ်ကစါတဂါ အတါထံာ်လီဆီ သ့ာ်တဖာ် ဒိမုာ်တါလါအတဖိးသဲးဘာ်အဂီာ်န့ာ်လီာ်.¹⁰

⁷ See: KHRG, [Development without us: Village Agency and Land Confiscations in Southeast Myanmar](#), August 2018. See also, for instance: KHRG, [“Interview: Naw Ohn Hla, August 2019”](#), December 2019.
⁸ KHRG, [Military Atrocities and Civilian Resilience: Testimonies of injustice, insecurity and violence in Southeast Myanmar during the 2021 coup](#), November 2021.
⁹ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), [A/78/527: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar](#), October 2023.
¹⁰ See: KHRG, [“The Tatmadaw’s Attempts to Legalize Its Human Rights Violations : The Karen Human Rights Group’s position on the legality of a selection of the State Administration Council’s amendments under international human rights law”](#), July 2021. – Also: Human Rights Watch, [‘Myanmar: Post-Coup Legal Changes Erode Human Rights’](#), March 2021; See also for recent example: Article 19, [‘Myanmar: Crackdown on Freedom of Expression with 24-hour Monitoring’](#), April 2024.

၃. တာ်ကဲထီၣ်သးနီၣ်ကီၣ်တာ်ကွဲးဖုၣ် - စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ်သးမိၤစိရိၤဟံးန့ၣ်ဆူၣ် ထံကီၣ်တာ်စိတာ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ တာ်မၤပျံၤမၤဖုးလၢပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲ ဖဲကီၣ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပူၤသ့ၣ်တဖၣ်

စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ်သးမိၤစိရိၤဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၣ်တာ်စိတာ်ကမိၤဝံၤအလီၢ်ခံ KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ်လံာ်တာ်ပာ်ဖျါဘၣ်သး တာ်ထီၣ်ဒုးထီၣ်ဒီးမၤပျံၤမၤဖုး ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် လၢကညီကီၣ်စဲၣ်ပူၤအိၣ်(၂၁၄)ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ပာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဃုာ်တာ်မၤပယွဲလၢအမုၢ် တာ်မၤသံမၤဝီ, တာ်ဖိၣ်န့ၣ်ဆူၣ်ပုၤကညီ ဒီး တာ်မၤဆါပယွဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်မၤထီၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟဲဘၣ်ဒိပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်, အဟံၣ်ဖိယီဖိဒီးပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်အယီ ကဲထီၣ်တာ်ကြိမၤတံာ်တၢ်အဝဲသ့ၣ်တာ်သ့ၣ်တာ်ဘၣ်လၢကဟူၣ်ဂဲၤဖဲးမၤတၢ် ဒီး သလၣ်လီၤလဲၤထီၣ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢ ထံလီၢ်ကီၣ်ပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ် ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ဟူၣ်ဂဲၤဖဲးမၤဟ့ၣ်လီၤသး လၢတာ်သးစွဲကတုၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်အပူၤ လဲလိာ်တာ်သ့ၣ်ဘၣ်, ဃုကျါဃုကျဲ လၢတာ်ဂဲၤလိာ်ဒီသဒါ ဒီးမၤဂ့ၤထီၣ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် လၢပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်ပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပျီပူၤလံာ်တာ်မၤနီၣ်မၤဃါ(၂၃၉)ဘၣ် ဖဲတာ်ကဲထီၣ်သးနီၣ်ကီၣ်တာ်ကွဲးဖုၣ်ဝဲအံၤအပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် KHRG ဒီးန့ၣ် ဘၣ်အံၤဖဲတာ်ကွဲးလံာ်တာ်ပာ်ဖျါတဘျီအံၤအဆၢကတီၢ် (လၢဖျါတြူၤအါရံၤ ၂၀၂၁ နံၣ် တုၤ လၢယူၤ ၂၀၂၄ နံၣ်)အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ပျီပူၤလံာ်တာ်ပာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တဲတာ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်တာ်ပာ်ဖျါ, ဟီၣ်ကဝီၤတာ်ပာ်ဖျါ, တာ်ပာ်ဖျါဖုၣ် ဒီး တာ်ကဲထီၣ်သးတာ်ပာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျီပူၤတာ်ပာ်ဖျါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အါဒၣ်တာ်တက့ၢ် တာ်တရၤလီၤဘၣ် အံၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်ဂ့ၢ်တာ်ကျါဂံၢ်ထံးသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဟဲစ့ၢ်ကီးလၢ တာ်ပာ်ဃုာ်ပာ်ဂီၢ်တာ်ဟူၣ်ဂဲၤတာ်ဃုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါ (PAR)ကျါကျဲအပူၤ ဒီဖျါတာ်မၤကရူၢ်တာ်တဲသကီး ဒီးပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် လၢကီၢ်ရဲၣ်(၇)ဘၣ်လၢာ် လၢကညီကီၣ်စဲၣ်ပူၤဟဲပာ်ဖျါထီၣ်ထီၣ်သး (၃၉)ဂၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤ(၃၉)ဂၤအံၤ နီၤဖးလီၤသးလၢကရူၢ် (၅)ကရူၢ်ပူၤတာ်ပီၣ်တဲသကီးတာ်ဖဲလၢအ့ၣ်ဖျါဒီးလၢမ့ၢ် ၂၀၂၄ နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. တာ်ဃုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါအကျါအကျဲတဖၣ်အံၤန့ၣ် ပိာ်မုၢ်

ကရူၢ်တာ်တာ်ပီၣ်တဲသကီးဘၣ်သး ပိာ်မုၢ်ဂ့ၢ်ဝိဇ္ဇာယာ်တာ်ဃုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါ (PAR) ¹¹ ပာ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီး (၁)ဘျီန့ၣ်လီၤ. တာ်မၤစ့ၢ်ကီးတာ်လီၤဃုာ်ကွၢ်သ့ၣ်ညါ (စၢၤဖု)လၢကညီလီၢ်ကဝီၤကရူၢ်တာ်ကရၤကရိတဖၣ်အကျါ ဘၣ်သးတာ်တၢ်လၢပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ် (၃)ခါန့ၣ်လီၤ.

တာ်ဂီၤတဘျီအံၤတာ်ဒိန့ၣ်အီၤဖဲ လၢမ့ၢ် ၂၀၂၄ နံၣ် ဖဲမုၢ်ကြိၢ်ကီၢ်ရဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တာ်ဂီၤအံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တာ်ပာ်ဖျါမၤသကီးတာ်မၤအာ်ဃုာ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါ (PAR) ကရူၢ်တာ်တာ်ပီၣ်တဲသကီးတာ်ဒီး ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် HRDs ဖဲကညီကီၣ်စဲၣ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးဟ့ၣ်ဒိဟ့ၣ်နီၤသကီးလိာ်သးတာ်လဲၤခီဖျါဒီး တာ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲ အဝဲသ့ၣ်ဟူၣ်ဂဲၤ ဖဲးမၤတၢ်ဘၣ်သးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. (တာ်ဂီၤ- KHRG)

လံာ်တာ်ပာ်ဖျါအကူၢ်ဝဲအံၤ ပာ်ဖျါထီၣ်တာ်အုၣ်ကီၤဘၣ်သး တာ်တၢ်လၢပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် ဒီးအဟံၣ်ဖိ ဃီဖိလၢကညီကီၣ်စဲၣ်ပူၤကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ဂံၢ်(က) ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်သး တာ်မၤဆါပယွဲ, တာ်မၤသံမၤဝီ ဒီးတာ်မၤပျံၤမၤဖုးတာ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးတဖၣ်, (ခ) ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်သး တာ်ဖိၣ်, ဒုးဃာ်တံာ် ဒီး မၤလီၤမၤဆူၣ် ပုၤကညီ, (ဂ) ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်သး တာ်ကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စူၣ် ဒီးကလံၤကျါကွဲးဟူၣ်ဖျါတာ်မၤပျံၤမၤဖုးတဖၣ်, (ဃ) ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်သး တာ်တၢ်လၢအကဲထီၣ်သးခီဖျါစုကဝဲတာ်သဘံၣ်သဘုၣ်တဖၣ်, (င) ပာ်ဖျါထီၣ်တာ်ဂ့ၢ်ဘၣ်သး တာ်လုာ် အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမ့ၤဒီး တာ်အိၣ်မုာ်စိးပၤတာ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီး (စ) ပာ်ဖျါထီၣ်တာ်ဂ့ၢ်ဘၣ်သး တာ်မၤပျံၤမၤဖုးလၢ ပိာ်မုၢ်ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ခွဲးယာ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

¹¹ The first PAR session with HRDs was conducted on April 9th 2024, in Ca--- (Thailand), the second and third one were conducted on May 2nd 2024, in Mu Traw District, and the fourth ones was conducted in May 23rd 2024, in Mergui-Tavoy District. One feminist PAR with women HRDs was conducted on May 4th 2024, in Mu Traw District.

က. တၢ်မၤဆါပယွဲ, တၢ်မၤသံမၤဝီ ဒီးတၢ်မၤပျံးမၤဖူးတၢ် စုဆူဒ်ခိာ်တကးတဖၣ်

သးမိၤစီရိၤဟံးန့ၢ်ဆူဒ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ SAC ပယီၤသးသ့ၣ်တဖၣ် သူတၢ်စုဆူဒ်ကီၢ်ကးအကျဲ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤဆါပယွဲ ဒီးမၤသံမၤဝီပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိာ်ဖိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကပၤစီၤတၢ်ဃာ်ကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလံာ်တၢ်ပာ်ဖျါဝဲအံၤအဆၢကတီၢ် KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ်လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါဘၣ်ဃး ပယီၤသးမၤသံကွံာ် ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိာ်ဖိခွဲးယာ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပူၤ အစုၤကတၢ် (၁၈)၀၀ ဒီး လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါ(၄၅)ဘၣ် ဖာ်ဖျါထီၣ် ဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသးမၤဆါပယွဲ ဒီး နီၢ်ခိတၢ်စုဆူဒ်ခိာ်တကးထီၣ်ဒါ ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိာ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်သးစးထီၣ်လၢ ကမ့ၢ်တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးတၢ်တဘျီဖဲ လၢဖျါတြုၤအါရံၤ ၂၀၂၁ နံၣ်ဒီး ကဲထီၣ်သးလၢတၢ်လီၢ်အါတီၤ ဒီးအိၣ်ဖျါဖျါဖျါလၢကမ့ၢ်တဖၣ်အမဲာ်ညါ ဒီးဟဲကဲထီၣ်သး အိၣ်ဒီးဝဲဆူညါကွံာ်ကွံာ် (အါန့ၢ်အန့ၢ် တၢ်ကဲထီၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်တပာ်ဖျါထီၣ်အါဘၣ်အိၣ်)တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤညါအံၤန့ၣ်လီၤ.

SAC ပယီၤသးမၤသံမၤဝီ ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိာ်ဖိခွဲးယာ်

SAC ပယီၤသးတဖၣ် ခိာ်ဆၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးထီၣ်ဒါ သးမိၤစီရိၤဟံးန့ၢ်ဆူဒ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤ ခိဖျါ တၢ်သူတၢ်စုဆူဒ်ခိာ်တကးလၢအမၤသံပုၤကညီသ့အကျဲ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ခးပုၤလၢအပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးတဖၣ်ဒီး ကျိချံရီၤ ဘၣ်တဖၣ်, ကျိခံမၤသံပုၤသးသမ့သ့သ့တဖၣ် ဒီးကံသဝံမ့ၢ်ပီၢ်လၢအမၤကီၢ်အူကီၢ်ကဖးပုၤမဲာ်ချံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ၂၀၂၁ နံၣ်အတီၢ်ပူၤ KHRG ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ပာ်ဖျါဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသးခးသံပုၤဟီၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးလၢ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ် ဖဲကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးပူၤ အိၣ် (၁၅) ဂၤန့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢသးမိၤစီရိၤဟံးန့ၢ်ဆူဒ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤဝံၤအလီၢ်ခံ SAC ပယီၤသးသူတၢ်စုဆူဒ်ခိာ် တကးအါထီၣ်ကွံာ်ကွံာ်အပီၤ သဝီဖိအါဒါဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပတုာ်ကွံာ် တၢ်လဲၤပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. နီၢ်က--- သးနံၣ်အိၣ် (၂၀)နံၣ် လၢအမ့ၢ်ပုၤကိၣ်ဖိ ဖာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးအကျိတဂၤလၢ ကီးတရံးကီၢ်ဆၢ, ဒုပျာ်ယာ်ကီၢ်ရုၣ်ပူၤတဂၤအံၤ ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလီၤ အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဖဲလၢမ့ၢ် ၂၀၂၁ နံၣ်ဒ်အံၤ, “ယတၢ်ထံၣ်န့ၣ် ထံဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကြးအိၣ်ဒီးခွဲးယာ်လၢ ကပာ်ဖျါထီၣ် တၢ်ဘၣ်သးဘၣ်ဆၢအဝဲသ့ၣ် (SAC ပယီၤသး)တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤခဲအံၤန့ၣ် ပပာ်ဖျါထီၣ်ပတၢ်ဘၣ်သး လၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်

ပူၤတန့ၢ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ခးသံပုၤကညီ” န့ၣ်လီၤ. KHRG ထၢဖိၣ်မၤနီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ကဲထီၣ်သးဘၣ်ဃး SAC ပယီၤကီၢ် ဒီးသးဖိအစုၤကတၢ် (၇) ဂၤအံၤ မ့ဘၣ်ကွံာ်ဆၢခဲာ်ဘၣ် တၢ်မၤကဲၣ်အာသီ ဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ဃာ်ပူၤ တၢ်လီၤဘၣ်ဃာ်ယိၣ်အိၣ်ဘၣ်ဆၢအဝဲသ့ၣ်တလူၤပိာ်ထွဲတၢ်ကလုာ်ဒီး မၤသံမ့တမ့ၢ် မၤဆါပယွဲပုၤဟီၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဒီး ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢအမူဒါလီၢ်လၢပူၤန့ၣ်လီၤ.¹²

စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ်န့ၣ် စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲအါထီၣ် ဒီးပညိၣ်ပာ်ဒုၣ်ပာ်ကမၢ်ပုၤတဂၤလၢလၢ ဃုာ်ဒီးပုၤလၢအမၤနီၣ်မၤဃါ တၢ်မၤပယွဲပုၤဟီၣ်ခိာ်ဖိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအထီၣ်ဒါသးမိၤစီရိၤဟံးန့ၢ်တၢ်ပာ်ဖျါဘၣ်ဃးန့ၣ်လီၤ. အဒိ ဖဲလၢအုၤဖြ့ၣ် ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ် SAC ပယီၤသးခိာ်ချ့သးရုၣ်(ခမရ)နီၣ်ဂံၢ် (၄၀၄) ဒီး (၄၀၅)သးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖိာ်တၢ်ဒီးမၤသံကွံာ် ခက---သဝီဖိ (၂)၀၀ ခက---ဟီၣ်ကဝီၤ, ကစၢ်ဒိၣ်ကီၢ်ဆၢ, ဘျဲဒဝဲကီၢ်ရုၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးအံၤဘၣ်ဖဲသဝီဖိခံၤအံၤလဲၤမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသးခွဲၣ်အူအိၣ်သဝီဖိဟံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ. ဒီးခ---လၢအမ့ၢ်ပုၤလၢအဟူးဂဲၤ လၢခွဲးယာ်ဂ့ၢ်ဝီကီၢ်တဂၤလၢအအိၣ်ဖဲ ခက---သဝီ, ခက---ဟီၣ်ကဝီၤတဂၤအံၤ တဲဖျါဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃးတၢ်ကဲထီၣ်သးတခါအံၤလၢ, “ဖဲလၢအုၤဖြ့ၣ် ၂၂ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်အနံၤ န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်(SAC ပယီၤသးဖိတဖၣ်) ဟဲခွဲၣ်အူထီၣ်ဟံၣ်လၢယသဝီပူၤ. (...) ပလဲၤဒိဟံၣ်အူအိၣ်ထီၣ်အဂီၤလၢ တၢ်အုၣ်သးအဂီၢ်တဘျီဘၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်ခးသံကွံာ်လဲၤသဝီဖိခံၤလၢအလဲၤဒိဟံၣ်အူအိၣ်ဂီၤအပီၤ. သဝီဖိအကျိတဂၤ ဖဲအဝဲကလဲၤဒိဟံၣ်အူအိၣ်ဂီၤအခါ SAC ပယီၤသးထံၣ်အီၤအပီၤအဝဲဂုာ်ကျဲးစးယုာ်ပူၤဖျဲးကွံာ်အသးဘၣ်ဆၢ တၢ်ဖိာ်အီၤချး ဒီးခးသံကွံာ်အီၤ. အမ့ၢ် ခက---သဝီဖိ ဒီးအမံၤမ့ၢ် ကိၤဂ---န့ၣ်လီၤ. အပီၤ သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ပျံးတၢ်ဒီး လဲၤမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်ကဲထီၣ်သးလၢသဝီပူၤတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ.” အဝဲပာ်ဖျါအါထီၣ် စ့ၢ်ကီးဝဲဒ်အံၤ, “အသံလဲၤန့ၣ် တၢ်ခးတၢ်ဃာ်အစုအိၣ်ထီၣ်ဃာ်ဒီး. ဝံၤဒီး SAC ပယီၤသးတဖၣ်ပာ်တ့ၢ်ကွံာ်အစိၣ်ဖဲအသံအလီၢ် ဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ.”

လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးဟီၣ်ကဝီၤအပူၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဟဲဆူထီၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီ ဒီးပုၤတဂၤတၢ်လိာ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဖဲစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ကဲထီၣ်သးအဟီၣ်ကဝီၤလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဒီသဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်အကွၢ်အဂီၤတခါလၢအရ့ဒိၣ် ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ် SAC ပယီၤသးတဖၣ်တခီ တမၤလၢ ပုၤအမူအဒါဒ်သိးကမ့ၢ်သ့ၣ်တ

¹² Read their testimonies in: KHRG, Military Atrocities and Civilian Resilience, above, pp. 28-31.

ဖၣ်ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ကူၣ်ဘၣ်
ကူၣ်သ့ ဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချ့သ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်အမဲာ်ညါ ဒုးထီ
ဒါတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်ဖဲးတၢ်မၤကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤဆူၣ်
ဆူၣ်ကလဲာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးအကျါတခါ ဖဲလါအုၣ်ဖျၢၣ် ၁
သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ် SAC ပယီၤသုး ၁မရ (၄၀၃), (၄၀၄) ဒီး
(၄၀၅)သုးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖိၣ်ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိ အူၣ်--- (၅၆
နံၣ်)တၢ်အံၤ ဖဲအဟံၣ်ပုၤ ဖဲ ၁၈---သီဖိ, ၁---ဟီၣ်ကဝီၤ, က
စၢၤဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်အပူၤ ဒီးခးသံကွံာ်အံၤဖဲ လါအုၣ်ဖျၢၣ် ၃ သီ, ၂၀၂၂
နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ကဲထီၣ်သးတခါအံၤန့ၣ် ၁၈---သဝီ
ဖိတၢ်စံးဝဲဒၣ်ဒ်အံၤ,

“

**“တၢ်မၤအာအာသီသီဒ်အံၤန့ၣ် ပတူၢ်လိာ်အိၣ်တသ့နီတ
ဆဲးဘၣ်. SAC ပယီၤသုးတဖၣ် မၤပယုဲပုၤဂိုၢ်ဝ်းခွဲယာ်
အယိ ကမုၢ်သးသမုၢ်အဂီၢ် တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ်လၢ
ဘၣ်. ပုၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးခွဲယာ် လၢကအိၣ်မုၢ်သဘူၤ ဒီး
သးသမုၢ်တၢ်အရ့ဒိၣ်ကတၢ်လၢပုၤကိးဂၤဒဲးအဂီၢ်.”**

န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ SAC ပယီၤသုးတဖၣ် ဖိၣ်
ဒုးဃာ်ဒီးမၤသံကွံာ် အူၣ်--- တၢ်ကဲအံၤမ့ၢ်လၢ အကူဆါယါဘျါ
ဘၣ် PDF သုးဖိလၢအဘၣ်ဒိတဖၣ် အယိန့ၣ်လီၤ. အူၣ်---အံၤ
ဘၣ်ပာ်တၢ်ကွံာ်အဖိမုၢ်ဒီးအဖိခွဲ လၢအဒိးသန့ထီၣ်သးလၢ
အံၤ(၂)ဂၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

သဝီဖိလၢကညီကီၢ်စဲၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်
ယိၣ်လၢတၢ်ကဆိကမိၣ်ဒီးထံၣ်ကမၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢ အမ့ၢ်ပုၤထီ
ဒါသုးမိၤစိရိတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤ ဒီး ဖဲအဝဲ
သ့ၣ်ဟူးဂဲးဖဲးမၤလၢပုၤဟံၣ်ဃီတၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အခါတၢ်
ပညိၣ်မၤထီဒါအဝဲသ့ၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ်လံာ်တၢ်
ပာ်ဖျါအါမးဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသုးတဖၣ် ပာ်ဒုၣ်ပာ်ကမၢ်သ
ဝီဖိတဖၣ် လၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလီၤကဝီၤပုၤပာ်ဆၢတၢ်သ့ၣ်တ
ဖၣ် ဃုာ်ဒီး တၢ်ဂိုၢ်တၢ်ကျိၤအဂုၢ်အဂၤအါမံၤ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်လဲၤတ
လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤအဆၢကတီၢ်, ဝဲစိၣ်တီဆုၤ
တၢ်ဖိတၢ်လံၤ မ့တမ့ၢ် ထံၣ်သဝီဖိတဖၣ်အိၣ်ဘူးဒီး တၢ်သဘၣ်
သဘၣ်ကဲထီၣ်သးလီၤအယိ ဒုးထီဒါ မ့တမ့ၢ် မၤသံကွံာ်သဝီဖိ
သ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. စီၤဃ--- လၢအမ့ၢ် ပုၤဒိသဒါပုၤဟ်ဟ်ခိၣ်
ဖိခွဲယာ်ဖဲ ဂည---ကီၢ်ဆၣ်, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရ့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဒ်အံၤ,
“ထံလီၤကီၢ်ပုၤတၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤအယိ ပအိၣ်လၢတၢ်လီၤတပူၤ
လၢလၢဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ် ပတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ်ဘၣ်.” ပုၤဒိသဒါပုၤ
ဟ်ဟ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ် နီၢ်စ---လၢကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပုၣ်ယာ်ကီၢ်
ရ့ၣ်အပူၤ ဒီးခဲအံၤဘၣ်အိၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤဒီး ယိကီၢ်ကီၢ်ဆၢ ပာ်
ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဒ်အံၤ, “တၢ်အိၣ်သးလၢကီၢ်ပယီၤပုၤခဲအံၤန့ၣ်
တၢ်အုၣ်ကီၢ်လၢကဒိသဒါပုၤသးသမုၢ် ဒ်သိးတၢ်သုတမၤသံ မ့တ
မ့ၢ် မၤဆါပယုဲပုၤတဂ့ၤအဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်. ပုၤကိးဂၤဒဲး လၢကီၢ်

ပယီၤပုၤ တမ့ၢ်ထဲလၢ ပုၤဒိသဒါပုၤဟ်ဟ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်သ့ၣ်တဖၣ်
ဘၣ်.” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤတၢ်ဒိန့ၢ်အံၤဖဲ လါမးရူး ၂၀၂၁ နံၣ်ဖဲကိးတရံးဝုၢ်,
ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပုၣ်ယာ်ကီၢ်ရ့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤပာ်
ဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤလၢအပာ်ဃုာ်မၤသကိးတၢ်လၢပဒိၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်
ကူၣ်သ့သန့လၢအမ့ၢ် တၢ်တဒိကန့ၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲတၢ်ကလုာ်အတၢ်
ဂဲၤလိာ် (CDM) ပုၤမၤတၢ်ဖိ သ့ၣ်တဖၣ် ဖိၣ်ဃာ်ဝဲဒီးအဝဲသ့ၣ် CDM
အတၢ်ပနီၣ်ဒီး တၢ်ကူၣ်ဘၣ် ကူၣ်သ့ပဒိၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိ အနီၢ်တယၢ်
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်တယၢ်အလွဲၢ်ဂီၤ လၢအအိၣ်ဖဲ တၢ်ဂီၤအလီၢ်
ခံတဘျီန့ၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲခၢၣ်စးလၢ CDM အပုၤမၤတၢ်ဖိလၢအမ့ၢ်
NLD အပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကိးသတြီဒီး တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်
ဘၣ်သးလၢဘျီဝဲအံၤ ပုၤကညီနီၣ်ဂံၢ်အါန့ၣ်ဒီး (၉,၀၀၀) ဂၤ လၢအ
မ့ၢ် ကမုၢ်ဒီး CDMသ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဃုာ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ကိးသ
တြီထီဒါပယီၤပဒိၣ်လၢဘျီဝဲအံၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

တၢ်မၤဆါပယုဲ ပုၤဒိသဒါပုၤဟ်ဟ်ခိၣ်ဖိခွဲယာ်တဖၣ်-

စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ်သုးမိၤစိရိတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်က
မိၤဝံၤအလီၢ်ခံ KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ်လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါ အစုၤကတၢ်
(၄၅)ဘၣ် ဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသုးတဖၣ် မၤဆါပယုဲဒီးဒုးထီ
ဒါ ပုၤပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးလၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ် ပုၤတဖၣ်ဖဲက
ညီကီၢ်စဲၣ်ပုၤ ဒီး ညီန့ၢ်တၢ်မၤဆါပယုဲသ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်တၢ်ပုၤ
လီၤဘၣ်ဒိန့ၢ်ဒိၣ်မးတုၤဒေၣ်လဲၤ ဘျါတသ့လၢနီတဘျီဘၣ်န့ၣ်
လီၤ. က့ၢ်ဖိ မိၤဆ--- လၢအအိၣ်ဖဲ ရၢမတံၣ်ဝုၢ်, ကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်,
ဒုပုၣ်ယာ်ကီၢ်ရ့ၣ်ပုၤတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ, “ဧ-ကတၢ်စၢၤ
သ့ၣ်သီတဖၣ် ပာ်ဖိၣ်ထီၣ်သးဒီးပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး စးထီၣ်
ဟးလၢရၢမတံၣ်ဝုၢ်ပုၤတဖၣ် တၢ်မၤဟၢဂီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်
ကျဲၤခးအဝဲသ့ၣ်ဒီးကျိချ့နီၢ်ကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဖဲတၢ်လီၤလၢအဘူး
ဒီးတၢ်နီၣ်ဂံၢ် (၂)တၢ်သမံသမိးလီၤ. ယထံၣ်ပုၤသးစၢ်တနီၤ တၢ်
ဖိၣ်တၢ်ဃာ် ဒီးမၤဒၢၣ်မၤလိာ်အံၤအိၣ်.” န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအပာ်ဖျါ
ထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး အဂၤတၢ်လၢအမ့ၢ် ဒီၤရ--- လၢအမ့ၢ်စ့ၢ်ကိး
ဖၣ်အၣ်ဝုၢ် NLD ထံရူၢ်ကီၢ်သးပာ်တံၣ်လၢကရၢဖိလီၤလံၤတၢ်ဂၤ,
ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရ့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသုးဖိ “တီၢ်ဖိ

သုာ်ပိာ်မုာ်ဖိဒီးအကျိ ဒီးဒဲအနၢ်တကံာ်ထံးတုာ်လၢအလီၤ ဃံာ် တစုာ် ဖဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးဖဲ လၢမးရူး ၂၀၂၁ နံာ်အဆၢ ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.¹³

စးထီၣ်လၢလါဖျါတြီအါရံၤ ၂၀၂၁ နံာ်န့ၣ် KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ် လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါ ဘၣ်ဃးတၢ်မၤပယုဲဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤဆါပယုဲ ဒီး တၢ်မၤပျံၤမၤဖုး ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် အိၣ်ဒဲးဝဲဆူညါ ကွၢ်ကွၢ် လီၤဆီဒဲးတၢ်ဖဲ SAC ပယီၤသးတဖၣ်ပာ်ဒုာ်ပာ်ကမၣ် သဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအကဲတၢ်မဲာ်ချံ ဒီး တၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲအိၣ် ဒီးလီၤကဝီၤပုၤဖိၣ်စုကဝဲၤသ့ၣ်တဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.¹⁴ အဒိ တၢ် ကဲထီၣ်သးဖဲလၢမးရူး ၂၀၂၂ နံာ် အကျါတခါဘၣ်ဃး SAC ပ ယီၤသးဖိၣ်တၢ်ဒီးမၤဆါပယုဲ ဒီကလုာ်တၢ်ဃုာ်ဖိးပဒိၣ် (NUG) သဝီသးပုၤတဂၤ မ့ၢ်လၢသဝီသးပုၤတဂၤအံၤကအိးထီၣ် ကိုအဃိန့ၣ်လီၤ.¹⁵

ပုၤလၢ SAC ပယီၤသးဖိၣ် မ့တမ့ၢ် ဒုးဃာ်ခိဖျိပာ်ဒုာ်ပာ်ကမၣ်ဝဲ လၢအတၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲအိၣ်ဒီး ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ ပုၤလၢအထီဒါ သးမိၤစိရါတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်မိၤအဃိသ့ၣ်တ ဖၣ်အံၤန့ၣ် အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်လီၤ ဆီလၢသးသ့ၣ်တဖၣ် ကမၤဆါပယုဲ ဒီးမၤတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီဒါအီၤအါန့ၣ်လီၤ.¹⁶ တၢ်ကဲထီၣ်သးအကျါတခါ လၢအမ့ၢ် SAC ပၤကီၢ်လီၤလံာ် ဒီး မ့ၢ် CDM ဖိတဂၤ လၢအအိၣ်ဖဲ ခဃ---ဝုာ်, ဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရူၤပူၤ SAC ပုၤန့ၢ်စိန့ၢ်ကမိၤတဖၣ်ဖိၣ်တၢ်ဃာ်အီၤဖဲ ဒိၣ်ဖးခိၣ်ဝုာ်တၢ်ဒုးဃာ်ဝဲလီၤခိၣ်သ့ၣ် ဖဲဒိၣ်ဖးခိၣ်ကီၢ်ဆၣ်ပူၤ တ ချူးလၢ တၢ်ပုၤလီၤအီၤဒဲးဘၣ်အခါ တၢ်သံကွၢ်သမံသမိး ဒီးမၤ ဆါပယုဲအီၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအ ဃိ စီၤည---, လၢအမ့ၢ် ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဖဲ ဂဃ--- ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရူၤပူၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဘၣ်ဃး SAC ပယီၤသး သ့ၣ်တဖၣ် ပာ်လီၤတၢ်သမံသမိးလၢကျဲအဃိ ကွၢ်ဆၢမဲာ်လဲၤ ခိဖျိဘၣ်တၢ်ပျံၤတၢ်ဖု လၢအတၢ်ဟးထီၣ်ကွၢ်လီၤကဟူးဂဲၤဖဲမၤ တၢ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိာ်အိၣ်လၢ SAC ပယီၤသးတဖၣ်ကမၣ် ဒုာ်ပာ်ကမၣ်အီၤလၢအကဲတၢ်မဲာ်ချံ ဒီးဖိၣ်တၢ်မၤဆါပယုဲဘၣ် ဖုးအီၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကွၢ် ဂံာ်ထီၣ်ကဒါအတၢ်လဲၤခိဖျိဘၣ် SAC ပယီၤသးအတၢ်ပညိာ်မၤ ဆါအဝဲသ့ၣ်ဖဲတၢ်သမံသမိးတြီအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အကျါ တဂၤလၢအမ့ၢ် နီၢ်တ--- လၢအအိၣ်ဖဲ ကစၢ် ဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘျဲးဒဝဲကီၢ်ရူၤပူၤတဂၤ လဲၤခိဖျိဘၣ် SAC ပယီၤ

သးမၤပျံၤမၤဖုးထိးအီၤလၢဒီ ဖဲတၢ်သမံသမိးတြီအလီၤဖဲ ၂၀၂၂ နံာ် ဒီး တၢ်ထိးအီၤလၢကျိလၢတၢ်သမံသမိးတြီအဂၤတတီၤ ဖဲ ၂၀၂၃ နံာ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအကွၢ်ဆၢမဲာ်ဘၣ်တၢ်ဒုးထီဒါသ့ၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် တမ့ၢ် ထဲ ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အနီၢ်ကစၢ်ဒဲးဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ် မ့မ့ၢ်တဒီ အဟံၣ်ဖိဃီဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကွၢ်ဆၢမဲာ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်ထီၣ်ဒုးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. CDM သရၣ်မုာ် လၢတနီၤသရၣ် ဝုာ်, ဘျဲးဒဝဲကီၢ်ရူၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒဲးအံၤ,

“SAC ပယီၤသးဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖိၣ်ပုၤလၢအန့ၣ်လီၤပာ် ဃုာ်ပာ်ကီၢ်ကဲ CDM သ့ၣ်တဖၣ်မ့တန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ် ကဖိၣ် CDM တဂၤအံၤအဟံၣ်ဖိဃီဖိန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ် ဖိၣ်ကမ့ၢ်ပုၤကညီဝံၤဒီး မၤအဟံၣ်ဖိဃီဖိလဲၤဟံးန့ၢ်ကွၢ် အမိၢ်ပုၤ (လၢအသံလံ)န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကူး တလဲးအ မိၢ်ပုၤ ဒီးထူးထီၣ်ကွၢ်တၢ်လၢအကီၢ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ်. တၢ်ကဲထီၣ်သးဒဲးအံၤန့ၣ် တကဲထီၣ်သးထဲလၢ ပဟီၣ်က ဝီၤတတီၤဖိၣ်ဘၣ်. တၢ်အံၤကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီးအသးလၢတၢ် လီၤဂၤလၢကီၢ်ပယီၤပူၤအိၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢ အအိၣ် လၢအနီၢ်ကစၢ်သဝီဒဲးဝဲပူၤတသ့ဘၣ်အိၣ်အါမး. အဝဲ သ့ၣ်ဘၣ်လဲၤဃုာ်ကအိၣ်ကဒုဆူတၢ်လီၤဂၤလၢအနီၢ်က စၢ် တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်ဒဲးဝဲန့ၣ်လီၤ.”

တၢ်ထံၣ်ထွဲတၢ်မၤသံမၤဝီ ဒီးတၢ်မၤဆါပယုဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဘၣ် ဆၣ် ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် ဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိသ့ၣ်တဖၣ် တီၣ်ဖျါပတံထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဘျီဘၣ် မ့ၢ်လၢအန့ၢ်န့ၢ်တၢ်တီတၢ် တြီကျိကျဲအံၤတသ့ဘၣ် ဒီး ပျံၤလၢသးသ့ၣ်တဖၣ်ကမၤကၣ် ထီဒါအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဖုး မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ထံၣ်ထွဲတၢ်မၤပယုဲသ့ၣ် တဖၣ်အံၤအဃိန့ၣ်လီၤ. ဒီရူ--- လၢအမ့ၢ် ဖာ်အာ်ဝုာ် NLD ပာ် တံၣ်ကရၢဖိလီၤလံာ်တဂၤ, ဖာ်အာ်ကီၢ်ရူၤ ပာ်ဖျါအါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ် ဘၣ်ဃး တၢ်မၤဆါပယုဲ ပုၤပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးလၢဖာ်အာ် ဝုာ်ပူၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂ့ၢ်ဒဲးအံၤ, “အဝဲသ့ၣ် (ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး ဒီးအဟံၣ်ဖိဃီဖိသ့ၣ်တဖၣ်)မၤတၢ်တသ့နီတမံၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်မၤတမံၤမံၤဒု တၢ်မၤသံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်လံ. ပမၤတၢ်တသ့နီတ မံၤဘၣ်. ပတီၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤ သ့လၢမတဂၤအိၣ်လဲၣ်.

¹³ KHRG, Military Atrocities and Civilian Resilience, above, p. 22.
¹⁴ See, for instance: KHRG, “[Dooplaya District Situation Update: Fighting, indiscriminate shelling, displacement, landmine injuries, travel restrictions and torture, December 2021 to February 2022](#)”, June 2022; KHRG, [Permanent Scars: Torture of villagers under arbitrary detention by State Administration Council in Southeast Burma \(January - December 2023\)](#), April 2024.
¹⁵ KHRG, “[Mergui-Tavoy District Short Update: SAC shelling, arbitrary arrest and torture, extortion, and looting, March 2022](#)”, July 2022.
¹⁶ See: KHRG, [Permanent Scars](#), April 2024.

ပကဘၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဖဲလဲၣ်တသ့ၣ်ညါဘၣ်. ပမ့ၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဆၣ် မတဂၤကဟံးထီၣ်န့ၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီလဲၣ်. တၢ်အိၣ်သးခဲအံၤန့ၢ် ပုၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤတဖၣ် မ့ၢ်ဒၣ် (SAC ပယီၤသ့း)အပုၤလီၤ.” အူထ--- လၢအမ့ၢ်လီၤကတီၢ်ပုၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိပုၤမၤတၢ်ဖိတဂၤ ဒီး ပုၤလၢအမ့ၢ်ဖျါ ထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးဖဲ အ့ၤယၢဝဒံၤကီၢ်နီၤပုၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ, “တၢ်အံၤလီၤကံၤဒ်သးဒီးပအိၣ်လၢထံကီၢ်လၢ သဲစးတၢ်ဒိၣ်စိတအိၣ်ဘၣ်တဘျီအပူၤလီၤ.

တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤပျဲမၤဖုး HRD

HRD လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီး SAC တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤပျဲမၤဖုးဒီး သ့ဝဲတၢ်ဝဲအံၤဒ်တၢ်ဆိၣ်သနဲးတခါ လၢကတြီတံၢ်ဃာ်တၢ်မၤပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ပုၤပာ်ဖျါထီၣ်သးလၢ အမံၤမ့ၢ် စီလ---, အိၣ်ဆိးလၢ ဘဂ---သဝီ,ဘဟ---ကရူာ်, ကီးတရဲးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရဲၣ်စံးဝဲလၢ “အဝဲသ့ၣ် (SAC) မၤပျဲမၤဖုးပုၤလၢအရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးအါထီၣ်ဒီးအါထီၣ်အဃိ ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤရဲၣ်ကျဲၤကျဲၤတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးတဘျီလၢဘၣ်. ပတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢပကလဲၤပာ်ဖျါထီၣ်သးဂီၢ်တအိၣ်နီၣ်ဘျီလၢဘၣ်.”

တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး အတၢ်မၤပျဲမၤဖုးအံၤတၢ်သ့စ့ၢ်ကီးအီၤလၢတၢ်ထီဒါ CDM ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအပာ်ဃုာ် ကိုသရၣ်သရၣ်မုၢ်, ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိ ဒီးဘၣ်ဘၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. ဒီမၤ---လၢအမ့ၢ် ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢမ့ၢ်တြီကီၢ်ရဲၣ်တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢ

“

“သုးသ့ၣ်တဖၣ် သူအတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢတၢ်မၤပျဲမၤဖုးကျဲၤ(....) လၢညါအဝဲသ့ၣ်ဆိၣ်သနဲးဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢကဘၣ်က့ၤမၤကဒါတၢ်. လၢခဲအဝဲသ့ၣ်ဆိၣ်သနဲးကဒီးကိုသရၣ်သရၣ်မုၢ်လၢအကဲ CDM တဖၣ်. အဝဲသ့ၣ်တကြးဆိၣ်သနဲးပုၤ လၢအန့ၢ်လီၤပာ်ဃုာ်လၢ CDMတဖၣ်ဘၣ်. အဝဲသ့ၣ် (SAC)တမ့ၢ်ကမ့ၢ်ဃုထၢထီၣ်အီၤဘၣ်.”

တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ တၢ်မၤပျဲမၤဖုး ဒီး တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်တၢ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤဆူၣ်လၢ CDM လၢအအိၣ်လၢ ကညီကီၢ်စဲၣ်တနီၤကက့ၤမၤကဒါတၢ်အဃိ မ့ၢ်တၢ်လၢအဒုးစၢ်လီၤ အဝဲသ့ၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် လၢကဟူးဂဲၤလၢတၢ်ဒိသဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ဒိန့ၢ်အီၤဖဲ လၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၁ နံၣ် ဖဲတစိတလီၤတၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အလီၤ လၢအဘူးဒီး ဘထ---သဝီ, ဖလူကရူာ်, ကီးတရဲးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရဲၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ လုက့ၣ်ကီၢ်ဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ သဝီဖိလၢဘၣ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးသ့ၣ်တဖၣ် ထၢဖိၣ်ဝဲဖိၣ်ဝဲ ပုၤဂ့ၢ်ဝီအတၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢ ပုၤဒိသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် လၢအဖဲမၤတၢ်လၢ လီၤကတီၢ်ပုၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိတဖၣ် အတၢ်ဟဲနီၤလီၤဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်ကူတၢ်သိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဒုးတၢ်ယာ်ဒီး တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ကဲထီၣ်အသးလၢ လုက့ၣ်ကီၢ်ဟီၣ်ကဝီၤပူၤ ဖဲလၢဒိၣ်စဲဘၣ် ၂၀၂၁ နံၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီး ကမ့ၢ်လၢဘၣ်ဃုာ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်နီၣ်ဂံၢ်လၢအကထိန့ၢ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- လီၤကတီၢ်ပုၤဒိသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်)

စးထီၣ်ဖဲလၢယူၤ ၂၀၂၁ နံၣ်, KHRG ဒီးန့ၢ်လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါဘၣ်ဃးတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးအဂ့ၢ်အိၣ်ဝဲတနီၤ ဒီဖျိလၢတၢ်သ့တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ် တကးတဖၣ်အါထီၣ် ဒီးတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအတၢ်မၤပျဲမၤဖုး လၢအထီဒါထံၣ်ကီၢ်သးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအကျဲသနူလၢတၢ်ထံၣ်အီၤသ့သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဝဲအဖိခိၣ်န့ၢ်လီၤ. သန့ၣ်က့တၢ်ခိၣ်ဆၢအက့ၢ်အဂီၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲအိၣ်အါထီၣ်ဝဲဒ်လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤစ့ၢ်ကီးန့ၢ်လီၤ. ပုၤလၢပာ်ဖျါထီၣ်သးအါဂၤဒီး CDM ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဒိသဒါဒီးဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ်ဒီး ဒိသဒါဒီးစ့ၢ်ကီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ထွဲမၤစၢၤကမ့ၢ်လၢအဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်, မၤသကိးတၢ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်, မၤစၢၤဆိၣ်ထွဲစိစိ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်လၢထံၣ်ဂုၤကီၢ်ဂၤ မ့ၢ်တမ့ၢ်ဖိၣ်လိာ်စုဒီးမၤသကိးတၢ် လၢကလံၤကျဲၤတၢ်တဲန့ၢ်ခဲးတၢ် ဒီးထံၣ်ကီၢ်သးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤကျဲၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. HRD လၢအမ့ၢ် စီၤဒ---လၢအဟဲဃုာ်ထီၣ် လၢဝုၤတက့ၢ်ဒီးအိၣ်ဆိးဝဲလၢဖၣ်အဂ့ၢ်ကီၢ်ရဲၣ်တဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ

“

“ယဟူးဂဲၤပာ်ဃုာ်ဒီးရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးအဃိ(....) အဝဲသ့ၣ်ဟဲဖိၣ်ယၢဘၣ်ဆၣ်ပုၤတအိၣ်လၢဟံၣ်နီၣ်ဂၤဘၣ် (...)ခဲအံၤယအိၣ်လၢဝုၤတက့ၢ်တသ့လၢဘၣ်.

(....)အယီယဟဲအိန်ကဒုဖဲအံလီ. ယအိန်ဖဲအံ လာ ပုကညီဖိဒီးလာတံထီဒါ ကု(SAC)အဂီယမတံခဲ လာဒ်ဒါတံသုအိန်ဒီးယအသးလီ”.

HRD စွာ်ကီး သူဝဲတံသုတံဘုန် ဒီဖျိဆီတလဲအတံမုာ်တံဖဲ အဝဲသုန်ဟူးဂဲမပုဂ္ဂိုလ်ခွဲးယာ် ဒီးပုဂ္ဂိုလ်တံလိာ်ဘုန်တံမာ် အဆာကတီဒီး သူဝဲတံဆီတလဲတံမုာ်တံဒ်ဂံခိန်ထံးတံဂ္ဂို တခါ မုတမုာ် သူဝဲကျဲကျဲအဂါမုာ်ဒ်သီးဟူးဂဲမတံလံထံဂ္ဂို ကီာ်သး ဒီးတံဆီတလဲကအိန်ထီဂီကသုဒ်ဒဲအဂီနုန်လီ. အဝဲသုန်သူစွာ်ကီးဝဲ တံသုတံဘုန်အဂါသုန်တဖုန်ဘုန်ဆုန် တံတပာ်ဖျါထီဂီအီဒီဖျိလံ တံဘုန်တံဘာအဖီခိန်နုန်လီ.

ခ) တံဖိန်နုန်ဆုန်, တံဒုးယာ် ဒီးတံမလီမာ်နုန်ဆုန်

SAC ဖိန်နုန်ဆုန်ဒီးဒုးယာ် HRD သုန်တဖုန်အံအိန်ထီဂီအသး လာတံလီအါတံ မုာ်ဒ်သီးကမနုာ်ကွံာ်တံထီဒါ လာတံမုာ် တံခုန်အကျဲလံအတံပာ်ဆုန်ပာ်စီးအပူအဂီနုန်လီ. စးထီဂီ လံ ၂၀၂၁ နံနုန်သုးဟံးနုန် ထံကီာ်စိကမီဝဲအလီခဲတံမလီ မာ်နုန်ဆုန်စွာ်ကီး ကဲထီဂီဝဲအါအါဂီဂီအယီဒုးအိန်ထီဂီတံလီ ပျံလီဖုးလံ HRD ဒီးဟံနုန်ဖိယီဖဲသုန်တဖုန်အဂီနုန်လီ.

တံဖိန်နုန်ဆုန်ဒီးတံဒုးယာ်

တံထီဒါသုးဟံးနုန်ဆုန်တံစိကမီဝဲအလီခဲ ခိခိန်ကစာ်ကျဲ လံကညီကီာ်စဲကဲထီဂီတံအိန်ကဒုလီလံ CDM လံအကွာ် ဆာ် မဲာ်ဘုန်ဒီးပုမဲာ်အိန်လာတံထုးထီဂီတံဖိန်နုန်ပုကညီပာ် စရီပူအဂီနုန်လီ. သနုန်ကုစးထီဂီလံ ၂၀၂၁ နံနုန်သုးဟံးနုန် ဆုန်တံစိကမီဝဲအလီခဲ SAC ဖိန်နုန်ဆုန်, ဒုးယာ်ဒီးသမံသ မိး HRD လံဆီဒုန်တံ ပုလံနုန်လီ CDM ဒီးပုဟူးဂဲမတံ လံဂံခိန် ထံးတံခွဲးတံယာ်လံအအိန်လံ SAC, ခုန်အဲဒ်ယုန် ဒီး SAC တံပာ်သယဲဖဲလံလံအအိန်လံကီာ်ပယီမုာ်ထီဂီက လံထံးသုန်တဖုန်အိန်ထီဂီဝဲဒုန်နုန်လီ. အါဒုန်တံတကွာ် HRD သုန်တဖုန် တံဒုးယာ်အီလံအတံအိန်ဒီးတံဆဲးကျိး, တံမလီပယွဲ, တံဖိန်နုန်ဒုးယာ်လံအတံလီပုကညီ လံတ အိန်ဒီးတံဒီးနုန်တံအိန်တံအီဒီးတံကုဆါယါဘျါလံပုဲဘုန် နုန်လီ. တံအဒါတခါ ဘုန်ယး ပုပာ်ဖျါထီဂီသးလံအသးအိန် ၂၈ နံနုန် လံအမုာ်စီနုန်---ဒီးအသကီးတဖုန်လံအအိန်လံရမ တံဂ္ဂို, ကီးတရံးကီာ်ဆုန်, ဒုပျံယာ်ကီာ်ရုန်ဘုန်တံစးထီဂီဖိန် အီဖဲလံမးရုး ၆ သီ, ၂၀၂၁ နံနုန် ဒီးလာတံဖိန်နုန်ဒုးယာ်အီ ၈ လံ အတံပူတချူးလာတံပျံပူဖျဲးအီနုန် အတံဆဲးကျိးဒီးဟံနုန် ဖိယီဖဲတံအိန်နီတဘျီဘုန်နုန်လီ. စီနုန်---ဘုန်တံဟံးဂ္ဂိုဝီအီ

ဒီဖျိ တံသိန်တံသီ ၅၀၅ ဒီးတံဒုးယာ်အီလံလံပုဲလံတ အိန်ဒီးလီတဲစိ, ကသံနုန်ကသီ မုတမုာ်တံအိန်တံအီဒီးထံလံ အလံအပုဲဘုန်နုန်လီ.¹⁷ အဟံနုန်ဖိယီဖဲ ပာ်ဖျါထီဂီဝဲလံအဝဲ သုန်လံဟးအိန်သကီးဝဲတသု ဒီးတံကျဲဘာကျဲကွီာ်ဒီးတံ ပာ်ဖျါလံအဖိးသဲစးတံအိန်နီတမံစွာ်ကီးဘုန်နုန်လီ.

တံဂီတဘုန်အံဘုန်တံဒီးနုန်အီဖဲ လံဒိန်စဲဘုန် ၂၀၂၁ နံနုန် ဖဲ တစိ တလီတံအိန်ကမုာ်အလီ လံအဘူးဒီး ဘထ---သပီ, ဖလူ ကရူာ်, ကီးတရံးကီာ်ဆုန်, ဒုပျံယာ်ကီာ်ရုန်နုန်လီ. တံဂီအံပာ် ဖျါထီဂီဝဲ လုကွာ်ကီာ်ဟီဂီကဝီအပူ သပီဖဲလံဘုန်ယုန်မုာ်ဖျိး သုန်တဖုန် ထံဖျိန်တံဖျိန်ဝဲ ပုဂ္ဂိုလ်အတံလိာ်ဘုန်လံ ပုဒီသဒါ ပုဟီဂီခိန်ဖဲ ခွဲးယာ် လံအဖဲမတံလံ လီကဝီကမုာ်ပုတတံ တံကရုကရီတဖု အတံဟဲနီလီဝဲသုန်တဖုန်ဒ်အမုာ် တံအိန် ဒီး တံကုတံသီး သုန်တဖုန်နုန်လီ. တံဒုးတံယာ်ဒီး တံခဲလံ ကျိးဒီးခိန်ကဲထီဂီ အသးလံ လုကွာ်ကီာ်ဟီဂီကဝီပူ ဖဲလံဒိန်စဲ ဘုန် ၂၀၂၁ နံနုန်အဆာကတီဒီး ကမုာ်လံဘုန်ယုန်သုန်တဖုန်အိန် နီဂံလံအကထီနုန်လီ. (တံဂီ- လီကဝီပုဒီသဒါပုဟီဂီခိန် ဖဲခွဲးယာ်)

တံသိန်တံသီအသီလံတံဒုးအိန်ထီဂီအီ ဖဲ ၂၀၂၁ နံနုန်သုးဟံး နုန်ဆုန်တံစိကမီဝဲအလီခဲ SAC လံအအိန်ဒီးတံစိတံကမီ သုန်တဖုန်သူဝဲ တံသိန်တံသီလံလံလီဝဲးဝဲမုာ်ဒ်သီးကဖိန် ဒီးတြီတံာ်ယာ် HRD သုန်တဖုန် ဒ်သီးအဝဲသုန် ဟူးဂဲမအ တံ ဖဲတံမလီသုတသုတဂုအဂီနုန်လီ. HRD အါဂါလံအ ပာ်ယုန်ဒီးကီပ---လံအသးအိန်၄၃နံနုန်လံအမုာ်သးစာ်ကရုပု မလံကီး တံဖိလံအအိန်လံ ဆီထံးကီာ်ဆုန်, ချုန်လွံထုန် ကီာ်ရုန်တဂါပာ်ဖျါထီဂီဝဲ တံသုတံသိန်တံသီနီဂံ(၅၀၅) လံတံဟုန်တံစံညီအဂီဒ်အံ

“စးထီဂီလံသုးဟံးနုန်ဆုန်တံစိကမီဝဲအလီခဲ ယဟံယုန် လံတံပာ်ဖျါထီဂီသးထီဒါတံဟံးဆုန် တံစိကမီ ဒီးယတီ

¹⁷ KHRG, [In the Dark - The crime of enforced disappearance and its impacts on the rural communities of Southeast Burma since the 2021 coup](#), November 2023.

ခိၣ်. ရိၣ်မဲရဲၣ်ကျဲၣ်စ့ၣ်ကိးတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးလီၤ. ဒီဖျါလာတၢ်ဂ့ၢ်
ဝဲအံၤအဖီခိၣ် တၢ်ဟံးဂ့ၢ်ဝီယၢၤဒီဖျါ တၢ်သိၣ်တၢ်သီနီၣ်ဂံၢ် ၅၀၅
(က)အယိ အဝဲသ့ၣ်ထုးထီၣ်တၢ်ဖိၣ်ပုၤပၤလံာ်အုၣ်သးလၢယဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟဲဆူပဟံၣ်ဒီး ကျးလီၤလံာ်က့ၤလၢ အပာ်ဖျါ
ထီၣ်တၢ်ဖိၣ်ပုၤပၤလံာ်အုၣ်သး လၢအအိၣ်လာတၢ်သိၣ်တၢ်သီနီၣ်
ဂံၢ်(၅၀၅)အပူၤန့ၣ်လီၤ.”

ဒီဘ---လၢအအိၣ်လာကစၢ်ဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘျးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရဲၣ်ပာ်
ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ “အဝဲသ့ၣ် (SAC သးဖိ)ဖိၣ်သဝီဖိဖဲထံၣ်ဝဲ
လၢကျဲ (လၢအအိၣ်လာခေ---တၢ်လီၤ, ကစၢ်ဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်)ဒီဖျါ
ဘၣ်ယိၣ်ဝဲလၢသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကတဲဖျါတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤဂ့ၢ်ဝီ
ခွဲးယာ်လၢ အဝဲသ့ၣ်မၤဝဲဖဲအဟးလၢကျဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

ဖ့ၣ်စိမၤကိၣ်ဖိဒီးပုၤလာပာ်ဖျါထီၣ်သးမိၤခ--- လၢအသးအိၣ် ၂၀
န့ၣ် အိၣ်ဆိးလၢဘ ဧ---ဂ့ၢ်, စါဆီကီၢ်ဆၣ်, ဝ့ၢ်တကူၢ်တၢ်လီၤ
ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ SAC သးဘၣ်ဘၢကျဲထုးထီၣ်လံာ်လၢ
တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးဒီးတၢ်ဖိၣ်န့ၣ်ပုၤသးစၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ဒိသိးကတြီ
တံာ်ဃာ်အဝဲသ့ၣ် လၢအသ့တမၤတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်သးလာတၢ်သး
တဖျါပုၤတဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. KHRG ဒီးန့ၣ်လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါအ
စ့ၤကတၢ် ၁၄၁ ဘၣ်လၢအပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤလာပာ်ဖျါထီၣ်သး,
CDM ဒီးပုၤလာဟူးဂဲၤလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်ဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီး
တၢ်ပျံၤတၢ်ဖုး လၢတၢ်ကဖိၣ်န့ၣ်ဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒီဖျါန့ၣ်လီၤပာ်ဃုာ်
ဟူးဂဲၤလၢတၢ်ထီဒါသးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤအယိန့ၣ်လီၤ.
လာတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအဖီခိၣ်အါဒိၣ်တၢ်တက့ၢ် HRD လၢအပာ်ဃုာ်
လၢကရူာ်တၢ်တၢ်ပိၣ်တဲသကိးပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်
ပျံၤတၢ်ဖုးန့ၣ်လီၤ.

ကညီဖိလၢဟူးဂဲၤလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်ဂီၢ်လၢအမံၤမ့ၢ် စါရ---ပာ်ဖျါ
ထီၣ်ဝဲ တၢ်ဖိၣ်ပုၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အယိမ့ၢ်တၢ်တခါ
လၢအမၤဆူၣ်အီၤလၢကဃုာ်တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ် လၢကီၢ်ပယီၤဒီး
ယီၤကီၢ်ဆၢန့ၣ်လီၤ.

“စးထီၣ်လၢ၂၀၂၁န့ၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိကမိ
ဝဲအလီၢ်ခဲသးမိၤစိရိၤကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စ့ၣ်တၢ် ဘူးဘူးတၢ်
တံာ်ဒီးပညိၣ်ထီဒါ ပုၤလာဟူးဂဲၤလၢထံရှၢကီၢ်သးဂ့ၢ်ဝီ
ဒီးCDMဖိ တဖၣ်လၢအပာ်ဃုာ်ဒီးပုၤဒိသဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲး
ယာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.ဒ်ယမ့ၢ်ပုၤတဲန့ၣ်ခဲးတၢ်လာပုၤဂ့ၢ်
ဝီခွဲးယာ်ဂီၢ်တဂၤအသိး,ယအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဘၢအတၢ်
ဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်မးလၢ သးမိၤစိရိၤကဖိၣ်ယၢ(....) ဒီဖျါလၢ
ယမၤတၢ်ဘၣ်ဃး တၢ်တဲန့ၣ်ခဲးတၢ်လာပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲး ယာ်လၢ
အမ့ၢ်တၢ်မၤတခါလၢအလီၤပျံၤလီၤဘၣ်ယိၣ် လီၤဆီဒိၣ်

တၢ်ဖဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကမၢ်လာပုၤလာမၤကမၢ်တၢ်ဖိ
တဖၣ် မၤဝဲအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျါလာတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအဖီခိၣ်ယ
အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ဘၢအတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အယိယဘၣ်
သးလီၤသးကျဲဟးထီၣ် လၢကီၢ်ပုၤဒီး လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဝဲအံၤအ
ဖီခိၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤတံာ်တံာ် လၢတၢ်ကမၤတၢ်
တဲန့ၣ်ခဲးပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ်မၤ တုၤလီၤတီၤ လီၤလၢထံလီၢ်
ကီၢ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ”.

ဖဲ SAC တဖၣ်လူၤဃု HRD တဘၣ်အဆၢကတီၢ် ညီန့ၣ်တၢ်လူၤ
ဃုဟံၣ်ဖိဃီဖိသ့ၣ်တဖၣ်, တၢ်ပညိၣ်ထီဒါ,တၢ်ဖိၣ်န့ၣ်ဒီးတၢ်မၤ
ပျံၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲအယိ HRD အါဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်
ကီၢ်ဂီၤလၢဟံၣ်ဖိဃီဖိအတၢ်ဘၣ်ဘၢအဂီၢ်ဃိမ့ၢ်တၢ်လာအ
တြီဃာ်ထံရှၢကီၢ်သးပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်
လီၤ. CDM ကိၣ်သရၣ်လၢအအိၣ်လာဘျးဒဝဲၢ်ကီၢ်ရဲၣ်တဂၤစံးဝဲ
လၢ

“ယမ့ၢ်ပုၤဖျဲးန့ၣ်ကုယမိအိၣ်ဒီးအယိ တၢ်မ့ၢ်ထီၣ်သးဒီး
အီၤတမံၤမံၤ ယဘၣ်ယိၣ်တၢ်လာအဂီၢ် (....) ပမ့ၢ်စံၣ်ဒီး
ဃုာ်ဖျိးန့ၣ်အဝဲသ့ၣ် ကဖိၣ် ဘၣ်ဖုးယဘူးယတၢ်လာအိၣ်
လီၤတံာ်လာတၢ်လီၤခဲတဖၣ်မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်တထံပုၤ
လာအဲၣ်ဒီးဖိၣ်ဝဲတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ဖိၣ်ပုၤလာအဂၤ
လီၤ.အယိယဘၣ်ယိၣ်တၢ်. ယစံၣ်ပုၤဖျဲးမ့ၢ်န့ၣ်ကု ယ
ဘၣ်ယိၣ်တၢ်လာပုၤလာအိၣ်လီၤတံာ်သ့ၣ်တဖၣ် အဂီၢ်ဒီး
လီ”.

တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးတဖၣ် အိၣ်ထီၣ်လၢဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဖိခိၣ်
တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ပယီၤသးဒီးပၤကီၢ်တဖၣ် ဖဲ ၂၀၂၁ န့ၣ် လၢ
ထီၣ်သီတဖၣ်အကတီၢ်အဝဲသ့ၣ်ကန့ၣ်လီၤမၤ CDM အဂီၢ် မ့ၢ်
တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢအဝဲသ့ၣ်ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.¹⁸

တၢ်ဖိၣ်ပုၤအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ကီၢ်ဂီၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်န့ၣ်သက့ တၢ်ပာ်ဖျါ
ထီၣ်ဝဲ HRD တဖၣ် န့ၣ်လီၤမၤသကိးဒီးတၢ်လာထံရှၢကီၢ်သးပုၤ
ဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် CDM ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ
အဂၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကဒုးန့ၣ်က့ၤဒိၣ်မိၣ်ခြံၣ်စံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. စါစ---လၢအသးအိၣ် ၃၂ န့ၣ် လၢမ့ၢ်ကိၣ်သရၣ်လၢအအိၣ်
လၢဘက---သဝီ, နိၣ်တကီၢ်ဆၣ်, ဒုပျံၤယာ်ကီၢ်ရဲၣ်တဂၤ
စံးဝဲလၢ

¹⁸ KHRG, [Military Atrocities and Civilian Resilience](#), above, pp. 44-46

“

“အဝဲသ့ဂ် ကွဲးထူးထီဂ်ရုလီလံာ်အါဘုဂ် လာအဟံဖျါ ထီဂ်ဝဲ ပုလုလီမာ် CDM တဖဂ် ကဘုဂ်အိဂ်လာ ဃိဂ်ပူ ၆ နံဂ်(....)ဘုဂ်ဆဂ် ပမုပျံတံာ်နံဂ်ကုပကဘုဂ် ဘျါလီပသးလာ ဒိဂ်မိဂ်ခြံဂ်စံဂ်အဂီလီ. ဆါကတီဂ်ခဲ အံ၊ တမုတံာ်ဆါကတီဂ် လာပကဘုဂ်အိဂ်ဘုဂ်ကလံာ် ဒီးအိဂ်မူလာတံာ်ပျံတံာ်ဖူးပူဘုဂ်. ပကဘုဂ်လုာ်ထီဂ်ပ သးလာတံာ်ကိးမံအပူလီ”.

တံာ်မာ်လီမာ်နံာ်ဆူဂ်

KHRG တံာ်မာ်နီဂ်ဃါပာ်ဖျါထီဂ်ဝဲ စးထီဂ်လာလါဖျါတြုါအါရံ၊ ၂၀၂၁ နံဂ်တုလါအိကူး ၂၀၂၃ နံဂ်အကတီဂ် ဒီဖျါလာတံာ်မာ်တံာ် နီဂ်ဆါတံာ်ဟံးနံာ်ဆူဂ် ထံကီဂ်တံာ်စိကမီအဖိခိဂ် ပုလုအါနံာ်ဒီး ၁၀၀ ဂါလာအဟံဃုဂ်ဒီး HRD လာအအိဂ်လာကီဂ်ပယီမုာ်ထီဂ် သ့ဂ်တဖဂ် တံာ်မာ်လီမာ်နံာ်ဆူဂ်အါအိဂ်ဝဲဒဂ်နံာ်လီ.¹⁹ တံာ်မာ် လီမာ်နံာ်ဆူဂ် ဒူးအိဂ်ထီဂ် တံာ်ဘုဂ်ဒိဘုဂ်ထံးလာ ဟံဂ်ဖိဃီဖိ တဖဂ်အဂီဂ် ဒီဖျါလာအဝဲသ့ဂ်တနုာ်ဒီးနံာ်ဟူဘုဂ် ပုလုအဲဂ်ဝဲ တဖဂ် အဂုာ်ကျါကစီဂ်ဒိအမုာ် မုာ်အဝဲသ့ဂ်အိဂ်ဖဲလဲဂ်ဒီးအတံာ် အိဂ်ဆူဂ်အိဂ်ချူ အတံာ်အိဂ်သးအိဂ်ဒိလဲဂ်အဂုာ်ဘုဂ်နံာ်လီ.

မီခေ---လာအမုာ်ဖျါစိမိကီဖိ လာအအိဂ်လာစါဆီကရူာ်, ဝုာ်တ ကူာ်ဟဲဃုာ်ထီဂ်ဝဲဆူတီအူကီဂ်ဆဂ်တဂါ ပာ်ဖျါထီဂ်တံာ်ကဲထီဂ် သးဆူ KHRG အအိဂ်ဖဲလဲမာ်ရူး ၂၀၂၁ နံဂ်လာ “ပုလုပာ်ဖျါ ထီဂ်သးတနီါဘုဂ်တံာ်ဖိဂ်အါဒီးဆုာ်အါဆူ SAC သိဂ်လုဂ်ပူ နံာ်လီ. ပုလုလဲကိးအဝဲသ့ဂ်ဖဲလဲဂ်ဒီး တံာ်မာ်အဝဲသ့ဂ်ဒိလဲဂ်နံာ် ပတသ့ဂ်ညါဘုဂ်. အ(ပယီသး)ဝဲ မာ်ထီဂ်အသးဒိပုတဖုလာ အစါပတအိဂ်(တအိဂ်ဒီးတံာ်သိဂ်တံာ်သီလာအပအါ)ဘုဂ်. အ ဝဲသ့ဂ်ဖိဂ်ပု ဒီးလဲကိးဝဲလာတံာ်လီဂါ လာတအိဂ်ဒီးတံာ်သံ ကွါနီတမံဘုဂ်. ဝံမုာ်အလဲကိးဝဲဖဲလဲဂ်ဒီးမာ်ဝဲဒိလဲဂ်နံာ်ပု တသ့ဂ်ညါဒီးနံာ်ဟူအဂုာ်နီတဂါဘုဂ်နံာ်လီ”.

တံာ်ကဲထီဂ်သးဘုဂ်ဃးတံာ်မာ်လီမာ်နံာ်ဆူဂ်အဂုာ်တခါ လာအ ဟံဃုဂ်ဒီး HRD လာအကါဒိဂ်ဒီး မုာ်တွံာ်စွါကိးသဝီသးပုလုလာအ အိဂ် လာဆစ---သဝီ,ဆစ---ကရူာ်, ဒိဂ်ဖူးခိဂ်ကီဂ်ဆဂ်, တီအူ ကီဂ်ရူာ် လာအမံမုာ်စါယ---နံာ်လီ. ဖဲလဲဖျါတြုါအါရံ၊ ၂ သီ, ၂၀၂၁ နံဂ်အနံါ အဝဲဘုဂ်တံာ်မာ်လီမာ်နံာ်ဆူဂ်အါလာ SAC သူး ဖိလာအအိဂ်လာ LIB နီဂ်ဂံ ၆၀၃ ဖဲတံာ်ထူးထီဂ်တံာ်ဖိဂ်တံာ်ပ လံာ်အုဂ်ကီ လာတံာ်ကဖိဂ်အါဝဲအလီခဲဒီဖျါလာအဝဲမုာ်ပုလု

ဟူးဂဲမာ်တံာ်လာထံရူာ်ကီဂ်သး ပုလုဂျီဝီခွဲယံတံာ်မာ်ဒီး မုာ်စွါကိး ပုတဂါလာ အတဲဖျါထီဂ်သူးအတံာ်မာ်ဆါပယွဲလာအကဲထီဂ် သးလာ ဟီဂ်ကဝီပုတဂါအဃိနံာ်လီ.²⁰ အဝဲလီမာ်ဝဲအလီခဲ ခံ ဖဲလဲဖျါတြုါအါရံ၊ ၂၁ သီ, ၂၀၂၃ နံဂ်အနံါ SAC သူးတဖဂ် ခွဲဂ်အူဝဲစါယ---အဟံဂ် လာအအိဂ်လာအဟ---ဝုာ်, ဒိဂ်ဖူးခိဂ် ကီဂ်ဆဂ် ဒီးဃုစွါကိး အဟံဂ်ဖိဃီဖိတဖဂ်ဒီဖျါလာမာ်နံာ်ဝဲအ ဟံဂ်ဖိဃီဖိတံာ်ဂျါဒီး တံာ်ဂါတဖဂ်အဃိသ့ဂ်ညါဝဲ အ တံာ်မုာ်တံာ်တဖဂ်နံာ်လီ. ဒီဖျါလာ တံာ်ဘုဂ်ကွါဆါမဲဒီးတံာ် ဖိဂ်နံာ်ပုတံာ်လီဘုဂ်ယိဂ်အဃိ ဟံဂ်ဖိဃီဖိတဖဂ်ဘုဂ်ဃုာ်ထီဂ် ကွံာ်ဆူတံာ်လီလာအအိဂ်ဒီးတံာ်ပူဖူးလီ လာတံာ်ရဲဂ်ကျါအါ လာ KNU ခိဂ်နံာ်တဖဂ်ဒီးလီကဝီပုလုဂျီဝီခွဲယံကရူာ်တဖုနံာ် လီ.

တံာ်မုာ်သူးလီသူးကျဲဆူတံာ်လီဂါဘုဂ်ဆဂ်သနံာ်ကု ပုလုဟူး ဂဲလာထံရူာ်ကီဂ်သး ဒီးပုလုဂျီဝီခွဲယံဂီသ့ဂ်တဖဂ် ဘုဂ်ကွါ ဆါမဲဒီးတံာ်တတံာ်သ့ဂ်တဖဂ်နံာ်လီ. ဒိပုဟူးဂဲလာပုလုဂျီ ဝီခွဲယံဂီ လာအအိဂ်လာကီဂ်ကွီဂ်တံာ် ဒီးကီဂ်ပယီကီဂ်ဆါလာ မုာ်စါရ---တဂါစံးဝဲအသိး

“

“အိဂ်လာထံလီကီဂ်ပူနံာ် တံာ်လီဘုဂ်ယိဂ်အိဂ်အါဖဲ တံာ်ဟူးဂဲတဲနံာ်ခဲးတံာ်လာပုလုဂျီဝီခွဲယံအဂီဂ် ဘုဂ်ဆဂ် ဒီဖျါလာတံာ်ဘုဂ်တံာ်ဘါအတံာ်ဘုဂ်ယိဂ်အဃိ ပမုသူးပ သးလာတံာ်လီအဂါဘုဂ်ဆဂ် ပဘုဂ်အိဂ်ဒီးဒီးတံာ်ပလီဂ် သးလီ. ယကဘုဂ်ဟူးဂဲလာတံာ်ဘုဂ်တံာ်ဘုဂ်အပူဒီး ကဘုဂ်အိဂ်ဒီးတံာ်ပလီဂ်သးဘုဂ်ဃး သူးမီဖိရီအတံာ် ကွါဟုဂ်ကွါစူဂ်ယတံာ်မာ်အဖိခိဂ်လီ”.

ဂ) တံာ်မာ်ဃံးထီဂ်တံာ်လဲထီဂ်ကုလီသဘျု

စးထီဂ်လာတံာ်ဟံးနံာ်ဆူဂ်ထံကီဂ်စိကမီဝဲအလီခဲ တံာ်လဲထီဂ် ကုလီသဘျုအံတံာ်မာ်ဃံးထီဂ်အါ အါထီဂ်ဝဲလာကညီကီဂ် စဲဂ်အပူနံာ်လီ. SAC သူးတဖဂ်ဒူးအါထီဂ်တံာ်သမံသမိးလီ, မာ်ဆူဂ်ဒီးထူးထီဂ်တံာ်ကလုာ်လာ တံာ်တဘုဂ်ဟးထီဂ်ဆူတံာ်ချါ ဒီး ဖိဂ်ဃံးဆူဂ်ထီဂ်တံာ်ဘျါဘုဂ်ဃးတံာ်လဲတံာ်ကုလီဝဲပိဂ်ကျဲ သ့ဂ်တဖဂ်နံာ်လီ. နီဃ---လာမုာ် HRD ကညီဖိလာအအိဂ်လာ ကိးတရဲကီဂ်ဆဂ်, ဒူပျာ်ယံကီဂ်ရူာ် ဒီးခဲအံအိဂ်ဆိးဝဲလာကီဂ် ကွီဂ်တံာ်ဒီးကီဂ်ပယီကီဂ်ဆါတဂါပာ်ဖျါထီဂ်ဝဲလာ “SAC ဒူး အိဂ်ထီဂ် တံာ်သမံးသမိးလီကျဲ, ထူးထီဂ်တံာ်ကလုာ်ဒီးဖိဂ်ဃံး

¹⁹ KHRG, *In the Dark*, above.
²⁰ KHRG, *In the Dark*, above, pp. 24-25.

အဲထီၣ်တံၢ်လၢတံၢ်တဘၣ်ဟးထီၣ်ဆူတံၢ်ချါဒီး ပုၤတမံၤလၢ အအိၣ်လၢဝှံၤဂၤမ့ၢ်ဟံးမံၤလၢနဟံၣ်န့ၣ်နကဘၣ်တီၣ်ဖျါထီၣ်လၢ SAC ကဝီၤခိၣ်အိၣ်.လၢတံၢ်လီၤတနီၤပကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးလံၣ် ပိၣ်ကျဲၤဖဲပဟးထီၣ်ဟးလီၤအကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ပၤကွံၣ်စ့ၢ် ကီး လီၤတံၢ်ဆဲးကျိးတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် မၤထဲဒီး လီၤထံၣ်ဟူတံၢ်ကစီၣ် ဂ့ၢ်ဝီတဖၣ်လီၤ”. တံၢ်မၤစံးထီၣ်တံၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤသဘျ့အံၤ ဒုးအဲထီၣ်တံၢ်ဘၣ်ယိၣ်လီၤပျံၤလၢ HRD တဖၣ်အဂီၢ် ခိၣ်ဖျါတံၢ် ဖိၣ်,တံၢ်သမံၤမိး,တံၢ်မၤထီၣ်ဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိၣ်ခွဲးယားဒ်အမ့ၢ်တံၢ်မၤ ဆါပယွဲ, တံၢ်ဖိၣ်န့ၣ်ဆူၣ်, တံၢ်ဒုးဃာ်, တံၢ်မၤသံမၤဝီ ဒီးတံၢ်မၤ ဘၣ်ဒ်အဂၤလၢအအိၣ်ဖျါလၢတံၢ်ဖိ ခိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပုၤဟံး ဖျါထီၣ်သးအခိၣ်လၢအမ့ၢ်မတ---လၢ အအိၣ်လၢဘျိးဒဝဲၣ်ကီၢ် ရုၣ် ဒီးမ့ၢ်ပုၤလၢအန့ၢ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီး တံၢ်ဖိၣ်ပုၤဟံးလံၣ်ရၤလီၤတဂၤ ဟံးဖျါဝဲအသိး “ဖဲလၢမးရူး ၂၀၂၁ နံၣ် ဘၣ်ဖဲမ့ၢ်န့ၣ် ၈ န့ၣ်ရံၣ်ဒီး ဂီၤခီ ၄ န့ၣ်ရံၣ်အဆၢကတီၢ် ပုၤတအဲၣ်ပဟးထီၣ် တံၢ်ချါဘၣ်. ဖဲအတဲပုၤတဘၣ်ဟးထီၣ်တံၢ်ချါန့ၣ်ပတဟးထီၣ်တံၢ်ချါဘၣ်. (...)ပမ့ၢ်တလူၤပိၣ်ထွဲအတံၢ်နဲၣ်ကျဲန့ၣ်အဝဲဖိၣ်ပုၤလီၤ”. တံၢ်ထုး ထီၣ်တံၢ်ကလုာ်လၢတံၢ်တဘၣ်ဟးထီၣ်ဆူတံၢ်ချါ ဒီးတံၢ်ဖိၣ်ဃံး တံၢ်ဟးထီၣ်က့ၤလီၤလၢအဂၤသ့ၣ်တဖၣ် SAC သူဝဲမ့ၢ်ဒ်သိး အ ဖိၣ်သဝီဖိကသ့ၣ်ထီၣ် ဒီးဖိၣ်ဝဲဖဲအဟံၣ်ဖဲမ့ၢ်န့ၣ်²¹ အဆၢကတီၢ် မ့ၢ်တမ့ၢ်မၤဝဲဒ်သိး တံၢ်မၤသံလၢအဝဲသ့ၣ်မၤဝဲသ့ၣ်တဖၣ် ကမ့ၢ် တံၢ်လၢအဖိးသဲးစးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.²² တံၢ်တဖၣ်အံၤထီၣ်တံၢ်ကဲထီၣ် အသးန့ၣ်လီၤ.

တံၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တံၢ်သမံၤမိးလီၤဟ့ၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးတံၢ်အခီပညီ လၢတံၢ်မၤစံးထီၣ်တံၢ်ဒီးမ့ၢ်တံၢ်လၢအမၤစၢၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တံၢ်ခွဲး တံၢ်ယာ်လၢ SAC ကသံကွံၣ်သမံၤမိးတံၢ်, ကလူၤဃုဒီးဖိၣ်သ ဝီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤ HRD လၢအအိၣ်လၢတီအူ ကီၢ်ရုၣ် လၢအမံၤမ့ၢ်နီၢ်ဖ---စံးဝဲလၢ “ထံကီၢ်တံၢ်ပတံၢ်ပြဲးကီၢ် ကးကရၢ (SAC) သုးမ့ၢ်တဖၣ် မ့ၢ်သ့ၣ်ညါဒီးန့ၣ်ဟူပုၤလၢန့ၣ်လီၤ ဟံးဃုာ်လၢတံၢ် တဒိကန့ၣ်ကမ့ၢ်တံၢ်ဂဲၤလိၣ်တဖၣ်ဖိၣ်ဝဲလီၤ.(ဖဲ လၢယူၤလံးဒီးလၢအီကူး ၂၀၂၁ နံၣ်အကတီၢ်)အဝဲသ့ၣ်မၤအဲ ထီၣ်တံၢ်သမံၤမိးလီၤ ဒီးသမံၤမိးပုၤလၢလဲၤတံၢ်ဆါဟံၣ်ဒီး ဟးထီၣ်ဟးလီၤလၢ ဝှံၤကျဲတဖၣ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးဃံးဃံးန့ၣ် လီၤ. အဝဲသ့ၣ် ဃုဝဲဒၣ် လံၣ်ပိၣ်ကျဲဖဲတံၢ်ဟးထီၣ်လၢဟံၣ်ပူၤအ ဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ”. ဒ်န့ၣ်အသိး စီၤထ---လၢအမ့ၢ် HRD လၢ အအိၣ်လၢငဃ-ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရုၣ်ဟံးဖျါထီၣ်တံၢ်ကဲထီၣ် သးဒီးအီၤတခါဖဲတံၢ်သမံၤမိးလီၤဖဲတံၢ်ထုးထီၣ်တံၢ်ကလုာ်လၢ တံၢ်တဘၣ်ဟးထီၣ်ဆူတံၢ်ချါဝံၤအလီၤခဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲစံးဝဲလၢ

တံၢ်ဂီၤတဘျဲအံၤဘၣ်တံၢ်ဒ်န့ၣ်အီၤဖဲ လၢမ့ၢ် ၂၀၂၄ နံၣ် ဖဲကစၢ်ဒိၣ် ကီၢ်ဆၣ်, ဘျိး-ဒဝဲကီၢ်ရုၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တံၢ်ဂီၤအံၤဟံးဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤ ဒိသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိၣ်ခွဲးယား သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲအလဲၤဝဲဆူ ကစၢ်ဒိၣ် ကီၢ် ဆၣ်, ဘျိး-ဒဝဲကီၢ်ရုၣ်, လၢကမၤဝဲတံၢ်ဟူးတံၢ်ဂဲၤလၢအမ့ၢ် တံၢ် သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဟံးဘၣ်ဃးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိၣ်ခွဲးယားန့ၣ်လီၤ. လၢတံၢ်ပဒုၣ် ဟး ဆုးပယီၤသုးအတံၢ် သမံၤမိးတြဲအဂီၢ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်လဲၤဝဲလၢ ပုၤ ကျဲန့ၣ်လီၤ. ဒ်အမ့ၢ်တံၢ်စူၤလီၤသီအကတီၢ်အသိး ကျဲအံၤအိၣ်ပုၤမး ထဲကပံၣ်န့ၣ်လီၤ. (တံၢ်ဂီၤ- လီၤကဝီၤပုၤဒိသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိၣ်ခွဲးယား)

“အဝဲသ့ၣ်ကွၢ်ဃုတံၢ်လၢယလီၤတဲစိအပူၤဖဲကျဲဖးတြဲအခါ, လၢ ယလီၤတဲစိအပူၤအိၣ်ဒီးယဒ်န့ၣ်ပုၤဟံး ဖျါထီၣ်သးတံၢ်ဂီၤဘၣ်ဆၣ် ယမၤလီၤမၤအီၤတချူးလၢအကွၢ်ယလီၤတဲစိအခါလီၤ. ဖဲန့ၣ်အ ဆၢကတီၢ် အါတကွၢ်ယရၤလီၤ IDP ဂ့ၢ် လၢယလံၣ်လီၤမဲာ်သၣ် (Facebook)အပူၤလီၤ. ယဟံးဃာ်ကညီတံၢ်စံၣ်စိဂ့ၢ်တဖၣ် လၢယကဖးအီၤလၢခံအဂီၢ် ဒီးပၤကီၢ်တဖၣ် ထံၣ်ဝဲလီၤ.အဝဲကွၢ် ဒီးသုးထီၣ်သုးလီၤတံၢ်ဂီၤဒီးသံကွၢ်ဝဲတံၢ်အံၤမတၢ်လဲၣ်. ယတဲ ဆၢအီၤလၢတံၢ်အံၤကညီတံၢ်စံၣ်စိ.အဝဲသံကွၢ် ကဒီးဝဲလၢဘၣ် မနုၤနရၤလီၤအီၤလဲၣ်.ယတဲအီၤလၢယတရၤလီၤအီၤဘၣ်ယဟံး ဃာ်လၢယကစၢ်အဂီၢ်လီၤ.အဝဲလူၤဃုကဒီးတံၢ်ဒီး ထံၣ်ဝဲ IDP တံၢ်ဂီၤတဖၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်ဃုဒီးဝဲန့ၣ်ကထံၣ်ဝဲတံၢ်ဂီၤမူလၢတံၢ် ဆိုၣ်အါ SAC လီၤ.အဝဲသ့ၣ်တဲယၤလၢပဖိၣ်န့ၣ်ဒီးယသံ ကွၢ် အီၤလၢနဖိၣ်ယၤသ့ၣ်လၢကျဲဒ်လဲၣ် ဒီးဘၣ်မနုၤဃီနကဘၣ်ဖိၣ် ယၤလဲၣ်.အဝဲတဲဆၢယၤလၢ ယရၤလီၤတံၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃးထံၣ်ဂီၢ်ကီၢ် သးအဃီအဝဲသံကွၢ်ယမံၤ, ယထံဖိကီၢ်ဖိတံၢ်ဂီၤနီၣ်ဂံၢ်, ယမိပါ မံၤဒီး ဖဲပတဲတံၢ်အဆၢကတီၢ်တံၢ်သီၣ်တံၢ်သဲလၢကျဲအဂၤတပၤ မၤ တံးတံၢ်တံၢ်သမံၤမိးယၤအဃီ ယစံၣ်ဖျိးကွံၣ်သ့”န့ၣ်လီၤ.

²¹ KHRG, [Military Atrocities and Civilian Resilience](#), above, p. 27.
²² KHRG, [“Doo Tha Htoo District Incident Report: SAC shot on sight a pregnant woman and her husband in Paw Township, September 2021”](#), December 2021. See also: [KHRG, Deadly Encounters: Killings of civilians by armed actors in Southeast Burma \(October 2022 - April 2023\)](#), June 2023.

တံဒးအိန်ထိန်တံသမံသမိးလီၤမၤဘၣ်ဒိ HRD တံဒးတံယံာ် လၢကမၤနီၣ်မၤမၤ မုတမုာ် ရၤလီၤတံဂ့ၢ်ဘၣ်ဘးတံမၤဘၣ်ဒိ ပုဂံၤဝိဇ္ဇာသံ ဒီးတံဟ့ၣ်ပုဂံၤဝိဇ္ဇာသံတံမၤလိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တံဂီၤတဘျီအံၤဘၣ်တံဒိန့ၢ်အိၤဖဲ လါယုၤလံ ၂၀၂၄ နံၣ်ဖဲ ဘဟ--- သဝီ, ဘဟ--- ကရူၢ်, ကီးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပုၣ်ယံာ်ကီၢ်ရၣ်န့ၣ် လီၤ. ဖဲလၢ ပုၤဒိသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိဇ္ဇာသံ (၅) ဂၤန့ၣ်ဟ့ၣ် တံမၤ နီၣ်မၤမၤ အတံသိၣ်လိဆူလီၤကဝီၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဖဲ ဘည--- သဝီ, ဘရ--- ကရူၢ်, ကြုၢ်တုကီၢ်ဆၣ်, ဒုပုၣ်ယံာ်ကီၢ်ရၣ် ဝံၤအလီၢ်ခံ, ဖဲလါယုၤလံ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်, လၢအဝဲသ့ၣ်ကဟဲက့ၤဆူ အဝဲသ့ၣ်ဟံၣ် ဃီလီၤအိၣ်လီၤဆိးအဂီၢ်အဝဲသ့ၣ် ဟဲက့ၤကဒါက့ၤဝဲ ကျဲလၢ အပူၤဖျဲး ဒိၣ်တဘီ လၢကဟးဆဲးဝဲ SAC အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒိ အမုာ်တံစူၤခါကတီၢ် အသိး, ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲက့ၤလၢ ကျဲအဆၢက တီၢ်ဘၣ်သဂံၢ်ဝဲဒီးထံဒိၣ်ဃိၣ်ယုၤန့ၣ်လီၤ. (တံဂီၤ- လီၤကဝီၤပုၤဒိ သဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိဇ္ဇာသံ)

နီၣ်သ---လၢအမုာ် HRD လၢအအိၣ်လၢဆသ---ကီၢ်ဆၣ်, ဘျဲးဒိ ဝဲကီၢ်ရၣ် တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ

“ပမုမၤဘၣ်ဘးတံထၢတံကစီၣ်လၢတံမၤနီၣ်မၤမၤအ ကီၢ်န့ၣ် ပလဲၤခီဖျါတံသမံသမိးလီၤတသ့ဘၣ်. ပလဲၤလၢ ကါကျဲမုာ်ခိၣ်တဘျီတသ့နီတစဲးဘၣ်. ပကဘၣ်ဟးတံ လီၤလၢတံလူၢ်တံတြီၤကစၢ်ကလိကျဲလီၤ. တဘျီတခိၣ် ပကဘၣ်မံ တံလၢကျဲဖဲမုာ်န့ၢ်အဆၢကတီၢ်. တံအံၤတ မုာ်စ့ၢ်ကီးတံညီလၢတံကထုးထီၣ်စဲးကျဲးလံာ်က့ၤသ့ၣ်တ ဖၣ်လၢတံကသူအိၤ လၢတံဟ့ၣ်ပုဂံၤဝိဇ္ဇာသံတံသိၣ်လိတ ဖၣ်အဂီၢ်ဘၣ်. လၢပလီတဲစီပူၤဒေၣ်လဲၣ်ပဟံာ်န့ၣ်ထဲပ ဟံၣ်ဖိဃီတံဂီၤတဖၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ SAC မၤတံ သမံသမိးလီၤတံလီၤဆဲးဒီးဟးလူၤဃုတံလၢပလီၤစ့ၢ် ကီးန့ၣ်လီၤ”.

တံမၤမံးထီၣ်တံလဲထီၣ်က့ၤလီသဘျီ ဒီးတံလီၤဘၣ်ယိၣ် အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တံကီၢ်တံခဲလၢ HRD သ့ၣ်တဖၣ်

ကဟူးဂဲၤမၤအတံမၤ လၢတံလီၤတံကျဲလၢအဝဲသ့ၣ်ပာ်ပနီၣ် ဝဲတဖၣ်အဃိကဘၣ်မၤဝဲတံလီၤလၢအဂၤဒီးသ့ၣ်ကျဲလၢတံ ဟးထီၣ်က့ၤလီတညီဘၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. HRDလၢအမုာ်စီၤဖေ--- လၢအအိၣ်လၢဆဒ---ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရၣ်စဲးအါထီၣ်ဝဲလၢ

“ညီန့ၢ်ဖဲပလဲၤ ထၢတံကစီၣ်အခါပလဲၤလၢကါကျဲမုာ် ဘၣ်ဆၣ်စးထီၣ်လၢသုးဟံးန့ၢ်ဆူထံကီၢ်တံစီကမီၤဝံၤ SACတံသမံသမိးလီၤတဖၣ်အိၣ် ဒိဒုၣ်ဃိပဃုထၢလၢ ယကလဲၤလၢပုၤကျဲကျဲ ခီဖျါလၢအဝဲသ့ၣ်သမံသမိးကွၢ် လီၤတဲစီအဃိလီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီး တံမၤနီၣ်ပုၤမံၤစရီ လၢအအဲၣ်ဒီးဖိၣ်ဝဲတဖၣ်အဃိပကမုာ်ဘၣ်ဖုးပုၤလၢအ အဲၣ်ဒီးဖိၣ်ဝဲဃိပကဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲၣ်ဒီးတံတၢတံတ ဖၣ်လီၤ”.

ကညီဖိလၢအကဲ HRD ဒီးပုၤလၢအပာ်ဃုာ်လၢပုၤဟူးဂဲၤလၢတံ ဆိတလဲကီၢ်ဒီးပုၤမၤတံလၢပုၤဂ့ၢ်ဝိတံလိၣ်တဖၣ်တံပာ်ဖျါထီၣ် စ့ၢ်ကီးဝဲလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲၣ်ဒီး တံမၤမံးထီၣ်တံလဲ ထီၣ်က့ၤလီသဘျီ, တံကွၢ်တလီၤဒီးတံတၢတံအဂၤတဖၣ် လၢ အဝဲသ့ၣ်တံပူၤဖျဲးအဂီၢ်ဖဲအဟူးဂဲၤမၤတံလၢထံကီၢ်လၢအ ဘူးဒီးကီၢ်ပယီၤတဖၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. HRD တနီၤပာ်ဖျါ ထီၣ်ဝဲ အဝဲသ့ၣ်မုာ်အိၣ်ဒီး လံာ်လဲၤလၢအမိးသဲးဖဲအိၣ်လၢထံ ကီၢ်လၢအဘူးဒီးကီၢ်ပယီၤသ့ၣ်တဖၣ် သနာ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်ပျဲၤဝဲ လၢ တံကဖိၣ်န့ၢ်ဆူဒီးဒုးဃာ်အိၤဒီးန့ၣ်လီၤ.

ဃ) တံကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုးလၢအူထၢနဲၣ်ဖိခိၣ်ဒီးကွဲထံၣ်ဟူ အတံမၤပျဲၤမၤဖုး

SACသူအါထီၣ်ကွဲထံၣ်ဟူအတံကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုးဒီးတြီတံတံ ဆဲးကျိးကျဲကျဲလၢအပာ်ဃုာ်ဒီးတံဒိၣ်တံကွဲအူထၢနဲၣ်ဒီး သူစ့ၢ်ကီးတံကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုးကျဲကျဲအဂၤဒဲးသိး တံတြီဃာ်တံ ရၤလီၤဒီးဒီးန့ၢ်တံကစီၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမုာ်ထီၣ်ကလံၤထံးသု တသ့ တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ညီန့ၢ် HRD တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်တံကွၢ် ဆၢမဲၣ်ဒီးတံဘၣ်တံဘၢအတံမၤပျဲၤမၤဖုး ခီဖျါတံကွၢ်ဟ့ၣ် ကွၢ်စုး တဖၣ်ဒုး အိၣ်ထီၣ်တံလီၤဘၣ်ယိၣ်လီၤဆိဒဲၣ်တံဖဲ SAC ကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုၣ်လီထံၣ်ဖျါတံကစီၣ်ဂ့ၢ်ဝိ ဒီးတံဆဲးကျိး ကျဲ ကျဲတဖၣ်မုာ်ဒဲးသိးက လူၤထီဒါ HRD တဖၣ်တုၤလီၤတီၤလီၤအ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တံကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုၣ်လီထံၣ်ဖျါတံကစီၣ်ဂ့ၢ်ဝိဒီးလီတဲစီ

KHRG အိၣ်ဒီးလံာ်တံမၤနီၣ်မၤမၤဘၣ်ဘး SAC ဃုသ့ၣ်ညါ ဒီးကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စုၣ်သဝီဖိတဖၣ်ခီဖျါတံသ့ၣ်ကွဲထံၣ်ဟူဒီးနီၢ်က စၢ်အတံကွၢ်စုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်ရၣ်---မုာ် HRD ကညီဖိလၢအ

မၤတၢ်ဒီးပိာ်မုာ်ဂ့ၢ်တၢ်ကရၢကရိတဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တဘျီတ ခိၣ် SAC ပာ်မၤအသးဒိသဝီဖိတဖၣ်ဒီးဟးဝဲလၢကမုာ်ကျါမ့ၢ် ဒိသိးကယုပုၤလၢခိၣ်ဆၢသးမိၤစီရိဒီး ကလူၤကွၢ်အဝဲသ့ၣ် ကွဲၤ ထံၣ်ဟူၤအ ကိၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟးစိာ်လီၤတဲစိကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢ HRD တဖၣ်အ ကိၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ခိၣ်ဘၣ် တၢ်သမံသမိးလီၤဆၢကတီၢ် န့ၣ် လီၤ.စီၤအအ---လၢအမ့ၢ်က့ၢ်သရၣ်ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီး HRD တဂၤ လၢအအိၣ်လၢဘမ---ကရူာ်, ဝီၢ်ရဲၣ်ကိၢ်ဆၣ်, ဒုပုၤယာ်ကိၢ်ရဲၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ “စးထီၣ်လၢသးမိၤစီရိဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကိၢ်တၢ်စိက မိၤန့ၣ်တၢ်ဖိၣ်ပံးအိၣ်ထီၣ်ဒိဒုၣ်ဖဲနလဲၤက့ၢ်တၢ်အခါ အဝဲသ့ၣ် သမံသမိးကွၢ် နလီၤတဲစိမ့ၢ်နဘၣ်သးဒီးပိာ်ထွဲတၢ်ကစီၣ်ဘၣ် ဃး တၢ်ထီဒါသးမိၤစီရိဒါ. အမ့ၢ်ထံၣ်ဝဲလၢနဘၣ်သးဒီးပိာ်ထွဲ တၢ်ကစီၣ်ဒိန့ၣ်သ့ၣ်ဖၣ်အဝဲဟံကွၢ်နလီၤတဲစိဒီးအဝဲသ့ၣ်ကွၢ်ဃု တၢ်အိၣ်လၢနလီၤတဲစိပူၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးလီၤ. အဝဲလူၤကွၢ်တၢ် ကစီၣ်လၢန ဘၣ်သးဒီး ပိာ်ထွဲတဖၣ်လီၤ”.

တၢ်ကဲထီၣ်သးတခါ ဘၣ်ဃးပၤကိၢ်လီၤလံၤ လၢအမ့ၢ်စ့ၢ်ကီး CDM လၢအအိၣ်လၢတီအူၤကိၢ်ရဲၣ်တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ SAC သး ရဲၣ်ခိၣ် တဂၤကိးပတုာ်အသကိးဖဲတၢ်သမံသမိးလီၤဒီးမၤဆူၣ် အသကိးဆုၢ်တၢ်ကစီၣ်ဆူၣ်အိၣ်လၢအလီၤမဲာ်ညါပူၤမ့ၢ်ဒိသိးတၢ် ကတဲအံၤ လၢကန့ၣ်လီၤ CDM ဒီးမၤအဟ့ၣ်လီၤအတၢ်အိၣ်တၢ် ဆိးလီၤကျဲန့ၣ်လီၤ. ပၤကိၢ်လီၤလံၤတဂၤပာ်သးဒီးသ့ၣ်ညါဝဲလၢ တၢ်ကတိကျါ သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤဆီခိၣ်ဖျါ တၢ်သံကွၢ် အတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဒီးတၢ်တဲလၢတၢ်ကွဲးအံၤ ပတုာ်အသးသတူၢ်က လာ်န့ၣ်လီၤ. တစိာ်ဖိ, အဝဲဒီးန့ၢ်ဘၣ်လီၤတဲစိအတၢ်ကိးလၢအ သကိးအအိၣ်ဒီးစံးဝဲလၢ “အဝဲအံၤမ့ၢ်ဝဲ SAC သးခိၣ်လၢအမၤ ယတဲနဒိန့ၣ်. သးခိၣ်မၤ ဆူၣ်ယဆုၢ်န့ၢ်တၢ်ကစီၣ် လၢယက န့ၣ်လီၤ CDM ဝဲအဝဲသ့ၣ်ကလဲၤဖီၣ်န့ၢ်” လီၤ.

တၢ်ဒိၣ်တဲာ်ကွၢ်အူၤထၢန့ၣ်ဒီးတၢ်မၤပံးထီၣ်လီၤလုၤတၢ် ဆဲးကျိးတဖၣ်

ပုၤဒီသဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်အါဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးဘၣ် ဃးတၢ်ဒိၣ်တဲာ်ကွၢ်အူၤထၢန့ၣ် ဒီးတၢ်မၤပံးထီၣ်လီၤလုၤတၢ်ဆဲး ကျိးတဖၣ်လီၤဆီဒၣ် တၢ်တၢ်လီၤလၢစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ် ကဲထီၣ်သးအါအလီၤန့ၣ်လီၤ. ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤတၢ်သ့ကွဲၤထီၣ် ဟူ မ့ၢ်တၢ် ဆဲးကျိးအကျဲတခါလၢအကါဒိၣ်လၢတၢ်မၤတၢ်ပာ် ဖျါထီၣ်သး, တၢ်မၤညီထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဒီးတၢ်ဆဲးကျိးလိာ် သးဒီး ပုၤလၢဟူးဂဲၤလၢတၢ်ဆီတလဲကအိၣ်ထီၣ်တဖၣ်အကိၢ်န့ၣ် လီၤ. ဖဲလၢယူၤ ၂၀၂၄ နံၣ် စီၤအဘ---လၢအမ့ၢ် HRD လၢအ အိၣ်လၢတီအူၤကိၢ်ရဲၣ် တဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ “ခဲအံၤအဝဲသ့ၣ်ဒိၣ် တဲာ်ကွၢ်အူၤထၢန့ၣ်လဲ. အဝဲသ့ၣ်ပတုာ်ကွၢ်စ့ၢ်ကီး VPN. ခဲအံၤ ပသုလီၤမဲာ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဆုၢ်တၢ်ကစီၣ်(Messenger)လၢတၢ်ဆဲး

ကျိးအကိၢ်တန့ၢ်လၢဘၣ်ခိၣ်ဖျါပသု VPN တန့ၢ်လၢနီၤတဲးဘၣ် လီၤ. ယလီၤတဲစိမ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဆၣ်အူ ထၢန့ၣ်မ့ၢ်တအိၣ်ပမၤတၢ်ဆဲး ကျိးတသ့နီၤမၤဘၣ်”.

တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးထီၣ်ဘိလၢတၢ်ဒိၣ်တဲာ်ကွၢ်အူထၢ န့ၣ်ကဲထီၣ်သးတချးလၢ SAC သးတဖၣ်ထီၣ်ဒုးတၢ်လၢလီၤက ဝီၤ ပူၤဘၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒိသိးတၢ်မၤဘၢတၢ်ရၢလီၤတၢ်မၤနီၣ်မၤဃါတၢ် မၤဆါပယွဲတၢ်ကစီၣ်တန့ၢ် တကးဘၣ် မ့ၢ်ဒိသိးကဒိၣ်တဲာ်တၢ် ဆဲး ကျိးလၢသဝီဖိတဖၣ်အဘၣ်စၢၤခိၣ်ဖျါလၢသဝီဖိတဖၣ်ဒီးသ န့ၢ်ဒီး ဟ့ၣ်ဒိလိာ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်စံၣ်ပူၤပျဲးအသးဆူ တၢ်လီၤ အဂၤကချးဆၢကတီၢ်အကိၢ်န့ၣ်လီၤ. စီၤဖ---လၢအမ့ၢ် HRD အဂၤတဂၤလၢအအိၣ်လၢဆဒ---ကိၢ်ဆၣ်, တီအူကိၢ်ရဲၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ “တဘျီတခိၣ်လီၤတဲစိတၢ်ဆဲးကျိးတအိၣ်ဘၣ် အယိ ယသုဟ---(လီၤလုၤတၢ်ဆဲးကျိးခိပန့ၢ်) ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဆဲး ကျိးတန့ၢ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်. SAC စ့ၢ်ကီး ပၤမၤထဲဒီးယတၢ်ဆဲးကျိးန့ၢ် လီၤ. တၢ်ဒုးမ့ၢ်ကဲထီၣ် SAC ဒိၣ် တဲာ်ကွၢ်စ့ၢ်ကီးအူထၢန့ၣ်ဒီးလီ တဲစိတၢ်ဆဲးကျိး တဘျီတခိၣ်လီၤ. အယိကဲထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲ လၢသဝီဖိတဖၣ်ကဆဲးကျိးလိာ်သး ဒီးဟ့ၣ်ဒိဟ့ၣ်နီၤတၢ်ကစီၣ် လၢတဂၤဒီးတဂၤအဘၣ်စၢၤလီၤ. အယိထီၣ်ဘိပတန့ၢ်ဘၣ်တၢ် ကစီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဒုးကဲထီၣ်ဒီးလီၤကဝီၤတၢ်အိၣ်သးချးဆၢချး ကတီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ”.

c) စုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်- ကဘီယူၤခးလီၤတၢ်, တၢ် ခးလီၤကျိးဖးဒိၣ် ဒီးဟီၣ်လာ်မ့ၢ်ပိာ်

ခိၣ်ဖျါလၢစုကဝဲတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢကညီကိၢ်စဲၣ် အယိ HRD လၢအအိၣ်လၢကိၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးသ့ၣ်တ ဖၣ်ထီ ဘိဘၣ်ကွၢ်ဆၢန့ၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဃးကဘီယူၤ ခးတၢ်, တၢ်ခးလီၤတၢ်ဒီးဟီၣ်လာ်မ့ၢ်ပိာ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ် ဟူးဂဲၤမၤတၢ် အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လီၤပျဲၤဝဲ အံၤအဖီခိၣ်မၤစုၤလီၤ HRD သ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢက မၤတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်တၢ်အိၣ်သးတ ဖၣ်,တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိာ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤ လိမ့ၢ်တမ့ၢ်တၢ်သိၣ်လိတဖၣ်လၢတၢ်ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ် အကိၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကဘီယူၤခးလီၤတၢ်လၢကမုာ်အိၣ်ဆိးလီၤကျဲ

အါတ ကွၢ် HRD လၢအ ထီၣ် တၢ်တၢ်ပိာ် တဲ သ ကိး လၢ KHRGမၤဝဲတဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ဆီတလဲ မ့ တမ့ၢ်ပ တုာ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲယာ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတနီၤလၢတၢ်အိၣ်သး တနီၤအဖီခိၣ်မ့ၢ်လၢ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢကဘီယူၤကခးလီၤ တၢ်အယိန့ၣ် လီၤ.လၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဖီခိၣ်စီၤအဆ---လၢအမ့ၢ် HRDလၢအအိၣ်လၢဆဂ---ကိၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကိၢ်ရဲၣ်ပာ်ဖျါထီၣ် ဝဲလၢ“ဖဲယမၤတၢ် ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်ဒီးသဝီဖိအဆၢကတီၢ်ဒြိပဲ

ဆုာ်တံးလာပဖိခိာ်ဒီးယဘာ်ယိာ်တံးလီာ်. ဒီဖျါလာယတံးလဲာ် ဒီဖျါခိာ်လံာ်အဃိခိာ် လာတံးကိပုာ်ယသးဒုဒီးလီာ်. ဘာ်ဆုာ် ယဘာ်ကိာ်တံးလာ ပုာ်လာယမတံးထံာ်လိာ်သံကွါဒီးအိာ်တဂါ အဂီာ်လီာ်. ဒီဖျါလာယဘာ် ကိာ်တံးလာအဂီာ်ဃိ ယပတုာ်တံးမတံး ထံာ်လိာ်သံကွါတချူးလာတံးထံာ်လိာ်သံကွါဝံးဒီးဘာ်န့ာ် လီာ်. HRD အသီတဂါလာ အမုာ် စီအဒ---လာအခိာ်လာ ဆဘ---ကိာ်ဆုာ်, ချာ်လွံာ်ထုာ်ကိာ်ရဲာ် ရဲာ်ကျဲာ်လဲာ်ကလဲာ်ထာ် တံးကစီာ်မနီာ်မဃါ သဝီဖိလာ အဃုာ်မုာ်ဖျါဒီးလာတံးဒုးအ ဃိတဖာ် အတံးအိာ်သးဒီးပာ်ဖျါထီာ်အတံးလဲာ်ဒီဖျါဖဲလါဒါစု ဘာ် ၂၀၂၃ နံာ်လာ

“ယအိာ်လာကျဲာ်မုာ် လာအခိာ်လာဘန--- သဝီဖဲယက လဲာ်ဆုပုာ်ဃုာ်အိာ်ကမုာ်လီာ်အဆါကတံးအဝဲသုာ်ကွံာ် လီာ်မုာ်ပိာ်လာကွဲာ်ဘန---သဝီန့ာ်လီာ်. ပမာတံးတသုနီ တမံာ်ဘာ်. ကဘီယုာ်ချ့ဒိာ်န့ာ်ဒီးယအဃိ ပပာ်တုာ်သိ လုာ်ယိာ်ဒီး ပစံာ်ဆုတံးလီာ်လာအပုာ်ဖျါန့ာ်လီာ်.ဖဲပစံာ် အဆါကတံးကဘီယုာ်အိာ်လီာ်လာပဖိခိာ်လံာ် ဒီးဖဲကဘီ ယုာ်ဘီးဒုခံအသးန့ာ် အခိပညီမုာ်ဝဲ အဝဲသုာ်ကခးတံး လီာ်. ဖဲန့ာ်အဆါကတံးပအိာ်ကြါလီာ်ပသးလာဟီာ်ခိာ် လါဒီးကဘီယုာ်ကွံာ်လီာ်မုာ်ပိာ် မုာ်ဘာ်လာကျဲာ်မုာ်ပုာ်ဒုပတံး မာကဝံာ်တဘျီဃိဖဲန့ာ်လီာ်.”

လာတံးလီာ်ဂါတနီာ်တဒီ UXO အိာ်တုာ်ဒီးဖဲ SAC ခးလီာ်တံး လာကဘီယုာ်ဝံးအလီာ်ခံန့ာ်လီာ်. စီအဃ---လာအမုာ် HRD လာ အိာ်လာ ဆဆ---ကိာ်ဆုာ်, ချာ်လွံာ်ထုာ်ကိာ်ရဲာ်တဂါပာ်ဖျါ ထီာ်ဝဲ “တံးအံာ်မုာ်တံးလီာ်ဘာ်ယိာ်လာတံးကဒိန့ာ်မုာ်ပိာ်လာအ ဃါအိာ် ၅၀၀ ဖိ လာအတပိာ်ဖးထီာ်ဒီးဘာ်အဂီာ်လီာ်. တံးအံာ် မုာ်ပိာ်ဖးထီာ်ဖဲပဒိတံးဂါအကတံးဒုပကသံလီာ်.”

တံးမလီတံးကဲထီာ်သးအဂုာ်- SAC ကဘီယုာ်ခးတံးဒုး အိာ်ထီာ်တံးပျဲတံးဖုးလာပုာ်ဂိုဝ်းခွဲးယာ်တံးမာဂီာ်

ဖဲလါမုာ် ၁ သီ, ၂၀၂၄ နံာ် HRD ကရူာ်တဖုကွါဆာ်မဲာ်ဒီး SAC ကဘီယုာ်ခးလီာ်တံး ဖဲအဝဲသုာ်လဲာ်ထာ်မတံးဘာ်ဒိပုာ် ဂိုဝ်းခွဲးယာ် တံးကစီာ်လာအကဲထီာ်သး လာမုာ်တြီာ်အဆါက တံးန့ာ်လီာ်. တချူးလာအဝဲသုာ်လဲာ်ဆါကတံးမတံးဆဲးကျိး ဒီးခုာ်အဲာ်ယုာ်လီာ် ကဝီခိာ်န့ာ်တဖာ် ဒီးခိာ်န့ာ်တဖာ်စံးဘာ် အဝဲသုာ်လာတံးလဲာ်ကျဲာ်တံးပုာ်ဖျါအိာ်ဝဲန့ာ်လီာ်. ဘာ်ဆုာ် ဖဲအဝဲသုာ်လဲာ်ကျဲာ်တဝံာ်အ ကတံး SAC ဟဲးလံးဒီးပတဂါ, ဒြိ, ဒီးကဘီယုာ်ဒုးသုးတဖာ်ခးလီာ်တံးလီာ်လာအဘူးဒီးအဝဲသုာ် အိာ်လီာ်န့ာ်လီာ်. လီာ်ကဝီ HRD တဂါသုာ်ညါတံးလီာ်တံး ကျဲာ်အဃိအဝဲတံးခိာ်ရဲာ်မဲဒီးလဲာ်ဃုာ်အိာ်စါဝဲဆုသုာ်တ ပိာ်ကပလာတံးလီာ်တတီာ်န့ာ်လီာ်. အဝဲသုာ်တဖာ်အိာ်ခု

သုာ်ဝဲတံးတံးအါမဲးနံးဒီဖျါလာတံးကွံာ်လီာ်မုာ်ပိာ်ဘူးဒီးအဝဲ သုာ်အဃိန့ာ်လီာ်. ပုာ်လာအပာ်ဃုာ်လာ HRD ကျဲာ်လာအမုာ် နီာ်အဂ---တဂါပာ်ဖျါထီာ် အတံးလဲာ်ဒီဖျါဝဲအံာ် မတံးဘာ်ဒိအ သးတံးဆိမိာ်ဒီးစံးဝဲလာ “ဖဲယအိာ်လာတံးကဲထီာ်သးဆါက တံး ယပျဲတံးပုာ်တံးတုာ်ဒုာ်လဲာ်လာယတုာ်ဘာ်လာတံး ကတီာ်တအိာ်လာနီဖျါန့ာ်လာယကတဲဖျါထီာ်ယတံးပျဲတံး ဖုးဒီးခဲအံာ်ဒုာ်လဲာ်ဖဲယနီာ်ဟူကဘီယုာ်သီန့ာ်ယပျဲတံးဒီးတံး လီာ်.”

တံးခးတပျါနီာ်ဖဲကျိးဒိာ် ဒီးတံးခးစုကဝဲတဖာ်

ပုာ်လာအဒီသဒါဝဲ ပုာ်ဟီာ်ခိာ်ဖဲခွဲးယာ်တဖာ် လဲာ်ဒီဖျါတုာ်ဘာ် ဝဲ SAC သုးအတံးခးလီာ်စုကဝဲ ဒီးတံးခးတံးယလာ အကဲ ထီာ် သးတဖာ်န့ာ်လီာ်. တံးကဲထီာ်သးတခါဖဲ လါခိာ်စဲဘာ် ၁၈ သီ, ၂၀၂၁ နံာ်န့ာ် စီအဟ---, လာဒုပျာ်ယာ်ကိာ်ရဲာ် ဘာ် ကွါဆာ်မဲာ်ဝဲ SAC သုး ခးစီဃီတံးစုကဝဲ ဘူးဘူးတံးတံးဒီး အိာ် ဖဲအဝဲလဲာ်ကျဲာ်လာကဟ့ာ်နီာ်လီာ် ပုာ်ဂိုဝ်းတံးမာဂါမာစါဆု ထံလီာ် ကိာ်ပုာ်ဃုာ်အိာ်ကမုာ်တဖာ်လာအခိာ်ဘူးဒီး သုာ်ဘီ ဘိသဝီ, သုာ်ဘီဘိကရူာ်, ကီးတရဲးကိာ်ဆုာ်, ဒုပျာ်ယာ်ကိာ်ရဲာ် အပုာ်န့ာ် လီာ်. ဒိန့ာ်အသီး, စီအဃ---, လာအမုာ်ပုာ်ဒီသဒါဝဲ ပုာ်ဟီာ်ခိာ်ဖဲခွဲးယာ်တဂါဖဲ ဆဆ---ကိာ်ဆုာ်, ချာ်လွံာ်ထုာ်ကိာ်

တံးဂါတဘုာ်အံာ်ဘာ်တံးဒိန့ာ်အီဖဲ လါနီာ်ဝဲဘာ် ၂၀၂၁ နံာ်ဖဲ ဘပ--- တံးဆါဟံာ်, တာ် (ခံ) ကိာ်ရဲာ် လာ ကျိာ်တံးကိာ်န့ာ်လီာ်. တံးဂါအံာ်ပာ်ဖျါထီာ် စီအဇ---, ပုာ်ဒီသဒါပုာ်ဟီာ်ခိာ်ဖဲခွဲးယာ်တဂါ ဒီးကူစါယါဘျါအသး ဖဲလာအဝဲဘာ်ဒိန့းနးကလဲာ် လာပယီသုး ခိာ် သုးရဲာ် (ခလရ- ၃၂) ခးလီာ်နီာ်ကျိးဒိာ်ဝဲအလီာ်ခံန့ာ်လီာ်. အဝဲဘာ်ဒိဒီး ကျိးဒိာ်ကွဲးဖဲအဝဲလဲာ် ဆု ဘဂ--- သဝီ, မိခံ ကရူာ်, ကီးတရဲးကိာ်ဆုာ်, ဒုပျာ်ယာ်ကိာ်ရဲာ် လာကမဲဝဲတံးကွဲးနီာ် ကွဲး ဃါဘာ်ဃး ဟီာ်ခိာ်ဖဲခွဲးယာ်အတံးအိာ်သးလာဟီာ်ကဝီဖဲန့ာ် အ ပုာ်အဆါကတံးန့ာ်လီာ်. ကျိးဒိအကုအိာ်တုာ်ဖဲအမဲာ်ချဲအထွဲ တ ပျါန့ာ်အလီာ်တကုအဃိ လီာ်ခံကတံး အဝဲဘာ်ထုးထီာ်ကွံာ်ဝဲ အမဲာ်ချဲ န့ာ်လီာ်. (တံးဂါ- KHRG)

ရုၣ်န့ၣ် ပာ် ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲတမၤနီၣ်မၤဃါဘၣ် တၢ်အိၣ်သး ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်ခးတပျီၤနီၣ်ကျိၤဖးဒိၣ် လၢအဘၣ်သံဝဲလီၢ်က ဝီဆူၣ်ချ့ ပုၤ မၤတၢ်ဖိခံၤဖဲ ပဒါကီၢ်ကရူာ်, လၢဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဖဲ လၢအုၣ်ဖျၢၣ် ၂၁ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ် ခီဖျါလၢ တၢ်ခးတပျီၤကျိၤကဲထီၣ် သး အဖၤမုၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိးဃုာ်ဒီး ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ခွဲးယာ်တဖၣ်အခါန့ၣ်, အစုၤကတၢ် အဝဲသ့ၣ်ယၢ်ဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ် ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ကတယာ်ဆိ SAC သုးတၢ်ခးလီၤကျိၤဖးဒိၣ်အ ကီၢ်မုၢ်တၢ်လၢအကီၢ်ဝဲ, ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢပုၤဒုသဝီဖိအတၢ် ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်, အဃိတၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒိအဝဲသ့ၣ် တၢ်ဟ့ၣ်ခီ ဟ့ၣ်နီၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်မၤလိ ဒီးအတၢ်ဟူးတၢ် ဂဲၤ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢ လီၢ်ကဝီပူၤတဖၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ အဘၣ်ပတုၣ်ကွဲၣ် တၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ်မၤလိ အစုၤကတၢ် လွံၣ်ခါ ခီဖျါလၢသ တူၢ်ကလၢ SAC သုးခးလီၤတပျီၤကျိၤဖးဒိၣ်, ခးလီၤကဘီယူၤ ဒီး ဟးဆုၣ် ဝုၤဝီတၢ်လၢကဘီယူၤ ဖဲတၢ်တၢ်ပီၣ်သကိးတၢ် မၤလိကဲထီၣ်သးအလီၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပီၣ်တၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီ-

ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တဖၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဘၣ် ပျံၤဘၣ်ဖုး ဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပီၣ်ဖဲ အဝဲသ့ၣ်ဟူးဂဲၤလၢ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ် တၢ်ဖဲတၢ်မၤအဂီၢ်ဖဲ ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒီသဒါပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်အါဂၤ ပာ်ဖျါဝဲအသိး, ခီဖျါလၢ သုး ဖိၣ်စုကဝဲတဖၣ် ဆိလီၤဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပီၣ်လၢ ကျဲတဖၣ်အဃိ မၤ ဘၣ်ဒိဝဲတၢ်လဲထီၣ်က့ၤလီၤတလီၢ်လီၢ်, ဒီးလၢကဟးဆုးတၢ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအဂီၢ် ပုၤဘၣ်ဃုထာဝဲကျဲလၢအယံၤတဖၣ် ဒီးကျဲ လၢတၢ်ပူၤဖျဲးအိၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပာ်ဖျါပာ်အိၣ်ဝဲဘၣ် ဃး, တၢ်ဆိလီၤ ဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပီၣ်ဘူးဒီးဒုသဝီတဖၣ်, ဒီးတၢ်ပနီၣ် လၢကမၤနီၣ်မၤဃါအီၤတအိၣ်နီၣ်တမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စီၤအ ဘ---, လၢအမုၢ်ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဂၤဖဲ ဆဒ--- ကီၢ်ဆၣ်, တီအူကီၢ်ရုၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး, ဖဲလၢ ယနူၤအါရံၤ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ် အဝဲလဲတုၤအိၣ် သဝီဖိဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဟီၣ်ကဝီ တတီၤတသ့လၢဘၣ် ခီဖျါအဝဲန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကစီၣ်လၢ သုးဖိၣ်စု ကဝဲတဖၣ် ဆိလီၤမ့ၢ်ပီၣ်ဖဲအဘူးဒီး ပုၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ကဒုအလီၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

သုးဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ

ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိး ဝဲလၢ အထံၣ်ဘၣ်တၢ်တၢ်အါမဲၤလၢကဟူးဂဲၤဖဲမၤတၢ်အ ကီၢ် ခီဖျါလၢ သုးဖိၣ်စုကဝဲကရၢတဖၣ်အါထီၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢ လီၢ်ကဝီပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအသးဖဲ ၂၀၂၄နံၣ်န့ၣ် ပုၤ လၢအ ဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် လၢဘျးဒဝဲကီၢ်ရုၣ်တဂၤ

က့ၤဆူအဒုသဝီတသ့လၢဘၣ် ခီဖျါလၢကီၢ်သူလုၤသုးမုၢ်ဒိၣ် (KTLA) အသုးဖိတဖၣ် ပဲာ်အါကမုၢ်အီၤလၢအကဲ တၢ်မဲာ်ချ့ မ့ တမ့ၢ် ပုၤဃုသ့ၣ်ညါတၢ်ကစီၣ်ဖိတဂၤ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်တဲပျံၤတဲဖုး စ့ၢ်ကိးအီၤ လၢကမၤသံအီၤအဃိန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်စုၤဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ လၢ အဘၣ်ဒီးသန့အသးလၢ KNU အတၢ်ကဟ့ၣ်ကယာ်အပူၤ ဒ်သိး ဒီးအဝဲသ့ၣ်လဲထီၣ်က့ၤလီၤကသ့အဂီၢ်, ဒီးလၢကသ့လဲၤ ခီဖျါတၢ်တၢ်အါဂၤလၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တ့ၢ်အီၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. စီၤအသ---, လၢအမုၢ် ပုၤဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တ ဂၤလၢ ဆဃ---ကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရုၣ်, ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ဖဲ KNU အပုၤတဖၣ် မၤပယုဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်အခါန့ၣ်, (...) မုၢ်တၢ် ကီၢ်လၢယကဆၢတၢ်ဘၣ်ဃး ယကဘၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဖါ တ ဘၣ်ပာ်ဖျါဖါ, ခီဖျါလၢယ ဘၣ်ယိၣ်တၢ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ် ဘၢအဂီၢ်အဃိန့ၣ်လီၤ.” လၢတၢ်ကဟူးဂဲၤဖဲမၤခါဆူညါအ ကီၢ်, နီၢ်ဃ--- လၢအမုၢ် ကညီဖိတဂၤလၢ အဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ် အိၣ်ဟဲလၢကိးတရံးကီၢ်ဆၣ်, ဒုပျၢ်ယာ်ကီၢ်ရုၣ် ဒီးအခဲ အံၤအိၣ်ဝဲဖဲ ကီၢ်ကီၣ်တဲာ်-ကီၢ်ပယီၤ အကီၢ်ဆၢတတီၤန့ၣ်, ပာ် ဖျါထီၣ်ဝဲ, “ပဘၣ်သူကျိၤကျဲ ဒ်သိးဒီး ပုၤတဝါဒီးလီၢ်ကဝီ ခိၣ် န့ၢ် တဖၣ် အတၢ်န့ၢ်န့ၢ်ပုၤကအိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်လီၤ. တကတီၢ်ဃီ ပဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်တၢ်မၤလိအါအါဆူ လီၢ်ကဝီခိၣ် န့ၢ်တ ဖၣ်အအိၣ် ဘၣ်ဃးဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. အန့ၣ် မးဒီး ဖဲပကတီၤန့ၢ်ခဲးတၢ်အခါန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ကအိးထီၣ်အသး ဒီး တူၢ်လိာ်ပုၤ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်တထံၣ် ပုၤဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်တဖၣ်အံၤ ဒ်ဒုၣ်ဒါအသိး, ဒီးဒ်ပုၤကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စ့ၢ်အဝဲသ့ၣ် အတၢ် ကမုၢ်အသိးဘၣ်”

စ) တၢ်လုာ်အိၣ်နီၣ်ခိးသမူတၢ်တၢ်တဖၣ် ဒီးတၢ်မၤ ပျံၤမၤဖုးပုၤတဝါ

ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိး ဝဲလၢ SAC သုးမၤပျံၤမၤဖုးဝဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်နီၣ်ခိးသမူ လီၤ လီၤ ခီဖျါတၢ်ပညိၣ်ထီၣ်ဒါအဟံၣ်အဃိဒီး တၢ်အိၣ်ယၢၤတ ဖၣ်, ဃုာ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်အဒုၣ်ဖိထာဖိအဟံၣ်အဃိတဖၣ်ဒုၣ်လဲာ် န့ၣ်လီၤ. ဒီၤဘ---, လၢအမုၢ် ပုၤဂဲၤလိာ်လၢပိာ်မုၢ်ဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တ ဂၤလၢ ဘဘ---ဟီၣ်ကဝီ, ကစၢ်ဒိၣ်ကီၢ်ဆၣ်, ဘျးဒဝဲကီၢ်ရုၣ်, လၢအ ပာ်ဃုာ်စ့ၢ်ကိးဖဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးထီၣ်ဒါ သုးမိၤ စိရီၤဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိကမိၤအခါတဂၤန့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ လၢ, “စး ထီၣ်လၢ လါဖုၤတြူၤအါရံၤ ၇ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်, ပ ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး ထီၣ်ဒါသုးမိၤစိရီၤ ဒီးပမၤတၢ်အံၤလၢတၢ် မုၢ်တၢ်ခုၣ်အပူၤလီၤ. ဖဲလၢဖုၤတြူၤအါရံၤအလၢာ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ် (SAC သုး) ရုၤလီၤတၢ်ကလုာ်လၢကဖိၣ်န့ၢ်ယၤ ဖဲသယဲးခီ (က စၢ်ဒိၣ်) ကီၢ်ဆၣ်အပူၤ မုၢ်လၢ ယဟူးဂဲၤဆူၣ်ဆူၣ်လၢတၢ်ကွဲးန့ၢ် (ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်) လၢကန့ၣ်လီၤပာ်ဃုာ်လၢ

တၢ်တဒိက န့ၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲတၢ်ကလုာ်အတၢ်ဂဲၤလိာ် (CDM) အပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ. ယမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပုၤကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်လၢ ပုၤဂ့ၢ်ဝီ ခွဲးယာ်အဂီၢ်, ဒီးယကျဲးစးဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်ဘၣ်ဃး ပုၤဂ့ၢ် ဝီခွဲးယာ်အဂီၢ်လီၤ. (...) ဖဲလါမးရှး ၁၁ သီ, ၂၀၂၁ နံၣ်န့ၣ်, ပၤ ကီၢ်တဖု ဒီး (SAC) သုးဖိတဖၣ် ဟဲဆူယမိဟံၣ် ဒ်သိးကဖိၣ် န့ၢ်ယၤအဂီၢ်လီၤ.” ဒီဖျါလၢ SAC သုးတထံၣ်န့ၢ်အီၤ ဒီးဖိၣ်အီၤတ န့ၢ်ဘၣ်အဃိ, အဝဲသ့ၣ် ခွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ် အဘူးအတၢ်ဒုၣ်ထာ်အ ဟံၣ်ဖဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. အဝဲဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ,

“အခိၣ်ထံးန့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ခွဲၣ် အူထီၣ်ကွံာ်ပုၤလၢအတီၣ်ခိၣ် ရှိမဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးတဖၣ် အဟံၣ်လၢဟီၣ် ကဝီၤအံၤအပူၤ ဃုာ်ဒီး NLD ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်အဟံၣ်ဃီလီၤ. ဖဲလါအူဖျါ ၃ သီ, ၂၀၂၂ နံၣ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ခွဲၣ်အူထီၣ် ကွံာ် ယဒီပုၤဝဲၤမ့ၢ်အကျးဆါတၢ် ဒီးယဖဲယဖုအဟံၣ် လီၤ. (...) အဝဲသ့ၣ် မၤဟးဂီၤကွံာ် ယမိအဟံၣ်စ့ၢ်. (...) အဝဲသ့ၣ် အဲၣ်ဒီးဖိၣ်န့ၢ်ယၤဒိၣ်မး ဒီဖျါလၢယတၢ်ဆါထၢၣ် ဟူးဂဲၤလၢ ထံၣ်ကီၢ်သဲးအပူၤအဃိ သနာ်ကုဖဲအဝဲသ့ၣ် ဖိၣ်ယၤတန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် ခွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ဝဲ ယဘူးယတၢ်တ ဖၣ်အဟံၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တၢ် မၤဒီးတၢ်ပာ်သ့ၣ် ဟံၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် အပတီၢ်ဖုၣ်ဒိၣ်မး ဒီးအာသီဒိၣ်မး လီၤ. (...) ဟံၣ်ခဲလၢာ်ခဲဆုလၢ တၢ်ခွဲၣ်အူထီၣ်အီၤန့ၣ် အိၣ်ဝဲ ၁၅ ဖျါညါလီၤ.”

ပဒိၣ်အကိၣ်သရၣ်တဖၣ်ဒီး ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် လၢအန့ၣ် လီၤဆူ CDM အပူၤဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ် သုးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ် ကမိၤဝဲၤအလီၢ်ခဲန့ၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီး တၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သး သမူတၢ်တၢ်တဖၣ် ဒီဖျါလၢအကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်အကျဲတအိၣ် လၢဘၣ်အဃိ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဒီးသန့အသးလၢ ပုၤသဝီဖိ အိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်တဖၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပာ် ဃုာ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤကိၣ်သရၣ်သ့ၣ်တဖၣ်, ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိသ့ၣ် တဖၣ်အါဂၤ လၢအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲအီၤလၢ ဒုသ ဝီပုၤတဝါန့ၣ်လီၤ. ဒီးဟ---, လၢအမ့ၢ် NLD ကရၢဖိတဂၤ လၢဖၣ်အိၣ်ဝဲပူၤန့ၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ,

“ပဟူးဂဲၤကွဲးန့ၣ် ပဒိၣ်ပုၤမၤတၢ် ဖိတဖၣ်လၢကန့ၣ်လီၤဆူ CDM အပူၤ- ‘လဲၤထီၣ်လၢဂူ (တၢ်မၤ) တဂ့ၢ်, ဟးထီၣ် ကွံာ်လၢတၢ်မၤအပူၤ’. ကိၣ်သရၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟး ထီၣ်ကွံာ် လၢအလီၢ်အလၢကိးဂၤဒဲး, ကမ့ၢ်တဖၣ် တမၤလၢၤ ပ ဒိၣ်တၢ်မၤနီတမံၤလၢဘၣ်. (...) ယဖိဒိၣ်တဂၤ ကဲတ့ၢ် ကိၣ်သရၣ် ဒီး အဂၤတဂၤ ကဲပုၤမၤတၢ်ဖိလၢ လီတဲစိသ န့ၣ်, ဒီးယပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးအလီၢ်အလၢဖးထီ

(လၢပဒိၣ်အဝဲၤကျိၤဝဲၤဒုတ ဖၣ်အပူၤ), ဘၣ်ဆၢၣ်အဝဲ သ့ၣ်ကိးဂၤဒဲး ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢအတၢ်မၤအပူၤလီၤ. အဝဲ သ့ၣ်အဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်န့ၣ် တမ့ၢ်ပုၤထူးပုၤ တီၤဘၣ်, အမိၢ်ပာ်တဖၣ်ဒီးသန့အသးလၢ (အဖိ) လါလဲအဖိခိၣ် လီၤ. အခဲအံၤ, အဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢတၢ်မၤ လံအ ဃီ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီး တၢ်လုာ် အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူတၢ်တၢ်တၢ်အါမးလီၤ.”

ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ အ တၢ် ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်သဘံၣ်သဘၣ်အတၢ်မၤပျံၤမၤဖုး လၢတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူအဂီၢ်, ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ခးလီၤကဘီယူၤ, တၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဖျိး, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အပူၤက လံၤ ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲ စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ် တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ် စိတၢ်ကမိၤဝဲၤအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. ဒီဖျါလၢပုၤဘၣ်ဂဲၤလိာ်လၢတၢ် အိၣ်မူအဂီၢ်အဃိ, ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ကဟူးဂဲၤဖဲးမၤတၢ်အဂီၢ် တၢ်တၢ်တၢ်အိၣ်အါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

အါန့ၢ်အန့ၣ်, ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဟံၣ် ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်လီၤဘုးလီၤတီၤလၢ နီၢ်ခိၣ်သးဘၣ်ဃး တၢ်မၤပျံၤ မၤဖုး, တၢ်တၢ်တၢ်တဖၣ် ဒ်အအိၣ်ဖျါလၢလံာ်ပာ်ဖျါအံၤအပူၤန့ၣ် လီၤ. လၢကရူာ်တၢ်ကတိၤတၢ်ပီၣ်သကိးအပူၤ, ပုၤလၢအဒီသဒါ ဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဂၤ ဟံၣ်ဖျါဝဲလၢ အမဲဝဲတန့ၢ်ဘၣ်ခိဖျါ လၢ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဃိ, ဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒီး အ တံၤသကိးပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲတဖၣ်အဃိ, ဒီးအဂၤတဂၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲဘၣ်ဃး အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီလၢ အ ဟံၣ်ဖိဃီဖိကဘၣ်တူၢ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဒီဖျါ အနီၢ်ကစၢ်ဒုၣ်ဝဲ နီၢ်သးတၢ်တူၢ်ဘၣ်တဖၣ်အိၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤဖဲ လါစဲးပထုၣ်ဘၣ် ၂၀၂၃ နံၣ် ဖဲ စီမ့ၢ်ပျီကရူာ် အပုၤပုၤ, လူၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ် ရဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ကိၣ်ဖိ ဒီး သရၣ်/မုၢ် လၢအအိၣ်လၢ ဘရ--- တီၤဖုၣ်ကိၣ်, စီမ့ၢ်ပျီက ရူာ်, လူၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ် ပုၤသ့ၣ်တဖၣ် တူၢ်ဘၣ်ဝဲလၢက လဲၤထီၣ် ကိၣ်လၢသဝီပူၤအဂီၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘာတအိၣ်ဘၣ်အဃိ လဲၤ ဃုာ်ဝဲဆူပုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲကိၣ်သရၣ်/မုၢ် သိၣ်လိ ပုၤကိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ တစိတလီၢ်တၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ဒိန့ၢ်အိၤဖဲ လၢယုၤ ၂၀၂၄ နံၣ်ဖဲ သဝီဖိ တဂၤ အတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၤလၢအစီၢ်စုၢ် ဒီး ဘၣ်--- သဝီ, ဒု လိာ်ဟီၣ် ကဝီ, ထီတထူၣ်ကီၢ်ဆၢ, တီအူကီၢ်ရၣ် အိၣ်လၢအမံး လၢတၢ်ဘၣ် ညးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဖဲသ့ၣ်သ့ၣ်တ ဖျါဘၣ်မၤလိ တၢ်လၢကီၢ် လၢဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အိၤလၢသဝီဖိဒီး လီၤ ကဝီခိၣ်န့ၣ်တဖျါ လၢတၢ်စီၢ်တလီၤလၢတၢ်မၤလိအဂီၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢစဲးပထွဲၣ်ဘၣ် ၁၃ သီ, ၂၀၂၃ နံၣ်, SAC သုးပာ်ဖျါလၢအမ့ၢ် (ခလၣ်-၃၉) သ့ၣ်တဖျါလဲၤဆူ ဘၣ်--- သဝီ, ဘၣ်--- သဝီ, ဒီး ဘၣ်--- သဝီ, ဒုလိာ်ဟီၣ်ကဝီ. လၢကမၤ ဝဲသုးအ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သဝီဖိသ့ၣ်တဖျါမ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ပျံၤ တၢ်အပိၤလဲၤ ညးဝဲဆူတၢ် လီၤလၢအဘျးဒီးသဝီလၢအပူၤဖျးလၢအဝဲသ့ၣ် ဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- KHRG)

ဆ) တၢ်တၢ်တဖျါလၢ ပိာ်မ့ၢ်လၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖျါအဂီၢ် (WHRDs)

စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ နံၣ် သုးဟံးန့ၣ်ဆူၣ် ထံကီၢ်တၢ်စီၢ်ကမီၤဝဲၤ အလီၤခဲ, ပိာ်မ့ၢ်လၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖျါ ဘၣ် ကွၢ်ဆၢန့ၣ်ဒီးတၢ်တၢ်တဖျါ ဒိအမ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ပျံၤဘၣ်ဖျး ပၤ ကီၢ်သုးတဖျါ လၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးအဆၢကတီၢ်, ဒီး တၢ်မၤပျံၤမၤဖျးဘၣ်သးသ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ဖဲ တၢ်ဖိၣ်ဒုးယာ် မ့ၢ်တဖျါ တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ် ပာ်ဖျါ အိၣ်ဝဲလၢ, အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢန့ၣ်ဒီးတၢ်တၢ်တဖျါ ဒိအမ့ၢ် အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူတၢ်တၢ်တဖျါ, လီၤဆီဒၣ်ဖဲ ပုၤလၢအဘျး ဖဲဒီး တၢ်တဒိကန့ၣ်ပုၤဟီၣ်မၤထွဲတၢ်ကလုာ်အတၢ်ဂဲၤလိာ်တဖျါ န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢန့ၣ်ဒီးတၢ်တၢ်တဖျါ ခဲစး ခိၣ်ဖိလၢအမ့ၢ် ပုၤ ကွၢ်ထွဲတၢ် ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီၢ်ပုၤလုာ်အိၣ်ဟံၣ်ဖိပိာ်ဖိအိၣ်သ့ၣ်တ ဂၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးထီၣ် ၂၀၂၁ နံၣ် သုးဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံ ကီၢ်တၢ်စီၢ်ကမီၤ အခါန့ၣ်, ပိာ်မ့ၢ်လၢအဒိသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ယာ်တဖျါ ပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိာ်ဘၣ်ဘီဘၣ်သး တၢ်က မၤအၢမၤသီအိၣ်လဲၣ် ဖဲပၤကီၢ်တဖျါမ့ၢ်ဟဲဆူအိၣ် ဒီးမ့ၢ် ဖိၣ်

န့ၢ် ဘၣ်ဖျးအိၤအခါန့ၣ်လီၤ. နီၢ်အက---, လၢအမ့ၢ်ကညီပိာ်မ့ၢ် လၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဂၤ လၢအအိၣ်ဖဲ ကီၢ်ကီၢ် တဲၣ်-ကီၢ်ပယီၤအကီၢ်ဆၢန့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ယုၤဟူၤလၢ အါ တက့ၢ်ပုၤဟီၣ်မ့ၢ်တဖျါတန့ၣ်လီၤလၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး ဘၣ် မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိာ်ဝဲလၢ တၢ်မ့ၢ်ဖိၣ်ချးန့ၢ်ဘၣ်ဖျးအ ဝဲသ့ၣ်ဖဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးအခါန့ၣ် အကကွၢ်ဆၢန့ၣ်မဲာ် ဘၣ်သ့ၣ်ထံးမ့ၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ဒီးတၢ်မၤပယုၤအဂၤတ ဖျါ (လၢတၢ် ဖိၣ်ဒုးယာ်အပူၤ) အပိၤလီၤ. ဖဲတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ် ဘၣ်သး အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ပုၤဟီၣ်မ့ၢ်လိာ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ကဟုကယာ် အါခိၣ်မး. လၢတၢ်န့ၣ်အပိၤ ပုၤဟီၣ်မ့ၢ်, လီၤဆီဒၣ်တၢ် ပိာ်မ့ၢ် လၢအဒိသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖျါန့ၣ်, ကျဲးစးပလီၢ်အ သးဒိသိးတၢ်သုတဖျါန့ၢ်အိၤတဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ. ဖဲတၢ်မ့ၢ်ဖိၣ်န့ၢ် ပိာ် မ့ၢ်လၢ အပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သးတဖျါန့ၣ် SAC သုး မ့ၢ်သ့ၣ် ညါချးန့ၢ်ဝဲလၢ အမၤတၢ်ဘၣ်သးဒီး ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တၢ်ဂဲၤ လိာ်အဂီၢ်ဒု, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲလၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်ဖးဒိၣ်အပူၤ လီၤ. တၢ်ကမၤအဝဲသ့ၣ်ဒိလဲၣ်န့ၣ် ယဆိကမိၣ်မ့ၢ် တဘျီ ဘၤ.”

စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁နံၣ်န့ၣ်, ပိာ်မ့ၢ်လၢအဒိသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ခွဲးယာ်တဖျါ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ပလီၢ်ပဒိအသးအါ မး လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ် ဒီးဘၣ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤဃုာ်ဒီး ပုၤ ပိာ်ခွါတဖျါဒိသိးကဟးဆဲးဝဲ ပယီၤသုးအတၢ်မၤပျံၤမၤဖျးလၢ တၢ် သမံသမိးအတြဲအပူၤ, ဒီးလၢကဟးဆဲးတၢ်မၤပျံၤမၤဖျးအ ဂၤလၢအအိၣ်ထီၣ်သ့ ဖဲအမ့ၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤလၢဟီၣ်ကဝီ ပုၤ ထဲ တဂၤန့ၣ်လီၤ. စီၤအေ---, လၢအမ့ၢ် ဒုပျံၤယာ်ကီၢ်ရၣ် လီၤ ကဝီ ပုၤဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဂၤ တဲဖျါဝဲလၢ “ပုၤဟီၣ် မ့ၢ် (လၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖျါ) လဲၤထီၣ်က့ၤ လီၤတသဘျ့ဒိသိးဒီး ပုၤဟီၣ်ခွါဘၣ်. (...) တၢ်ဂ့ၢ်အဂၤတခါန့ၣ် ဘၣ်ထွဲ ဒီးကသံၣ်မူၤဘျီန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါန့ၣ်, ပုၤ (လၢ အသူကသံၣ်မူၤဘျီ) တဖျါ မၤကီၢ်မၤခဲပုၤဟီၣ်မ့ၢ်လၢအလုာ်လီၤ ဒီး မိထီၣ် ဆဲးကၢၢ် ထဲတဂၤသ့ဝဲ. (...) ပုၤတဖျါန့ၣ် (လၢအသူ ကသံၣ်မူၤဘျီ) သ့ၣ်ညါဝဲလၢ ပုၤဟီၣ်ခွါန့ၣ်မၤဆၢအိၤသ့ ခိၣ်ဖိလၢ ပိာ်ခွါအါတ ကွၢ်အိၣ်ဒီးဂံၢ်ဘါဆူၣ်န့ၢ်ဒီးပုၤဟီၣ်မ့ၢ်တဖျါ. မ့ၢ်မ့ၢ် ပုၤဟီၣ်မ့ၢ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်ယိာ်အိၣ်အါန့ၢ် ပိာ်ခွါဒီး.” ပိာ်မ့ၢ်လၢအ ဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်သ့ၣ်တဖျါန့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဖဲ အဝဲသ့ၣ်ဟးဃုာ်ဒီး အတၢ်သကိးပိာ်ခွါတဖျါဒိလဲၣ်လဲၣ်န့ၣ် ဘၣ်ယိာ်ဒီးဝဲလၢ ကဘၣ်တၢ်ကပညိၣ်မၤအါအိၤ လၢသ့ၣ်ထံး မ့ၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးအဖိခိၣ် ဖဲတၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤအခါ န့ၣ်လီၤ.

ပိာ်မ့ၢ်လၢအဒိသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖျါန့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ် ဝဲတၢ်မၤပျံၤမၤဖျးဘၣ်သး ပုၤတဂၤတၢ်ပာ်ပနီၣ်မ့ၢ်ခွါအဖိခိၣ်န့ၣ် လီၤ. နီၢ်အက--- ဒီးစီၤအေ---, လၢအမ့ၢ် ကညီလၢအဒိသဒါပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ခံဂၤ, အခဲအံၤအိၣ်ဝဲဖဲ ကီၢ်ကီၢ်တဲၣ်-ကီၢ်ပယီၤ

အကီၢ်ဆါတတီၤ, ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဖဲပိာ်မုာ်တဖၣ်လဲၤထီၣ်က့ၤ လီၤဆူ ခိခိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ကူသိးတၢ်ဘၣ်ဘၣ် ဘၢဘၢဒီး တၢ်တမၤအဝဲသ့ဖူအမဲာ်ဘၣ်, ဒ်သိးဒီး SAC သး သု တသ့ၣ်ညါန့ၣ်အဝဲသ့ၣ် လၢအမ့ၢ်ပုၤလီၤကဝီၤ အဂၤတဖၣ်တဂ့ၤ အကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်န့ၣ် ပာ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ ပိာ်မုာ်လၢအဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကွၢ်တလီၤအိၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲ ခိဖျါအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ လၢပိာ်ခွါတဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်အန---, လၢအမ့ၢ်ပိာ်မုာ်လၢ အဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဂၤ ဖဲ ဆဟ---ကီၢ်ဆၣ်, ဒုပျာ် ယာ်ကီၢ်ရ့ၣ်, ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ပိာ်မုာ်လၢအအိၣ်မူပိာ်ထွဲ (ဒ်ပုၤ တၢ်တၢ်ပာ်ပနီၣ်လၢမုာ်ခွါအဖိခိၣ်တဖၣ်) န့ၣ် တၢ်လီၤဘၣ် ယိၣ်အိၣ်စ့ၢ်. မ့ၢ်ပိာ်မုာ်လၢ အအိၣ်သးဒီး အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ထွဲဘူး ဘူး တၢ်တၢ်ဒီးပုၤကိးဂၤဒဲးန့ၣ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်အါလၢအကီၢ်.” ပိာ်မုာ်ဒီး ပိာ်ခွါလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ပာ်ဖျါ ထီၣ် ဝဲလၢ တၢ်လူၤပိာ်မၤထွဲမုာ်ခွါတၢ်ပာ်ပနီၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ကျဲတဘိ လၢ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအပူၤ (လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအကီၢ် တၢ်ပာ်ခူသ့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျိၤ အလၢအပူၤ) န့ၣ်လီၤ.

ပိာ်မုာ်လၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ် မဲာ်ဒီးတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူတၢ်တၢ်အါမဲာ် ဖဲအဝဲသ့ၣ်န့ၣ် လီၤက့ၤ CDM ဒီးတဒီးန့ၣ်ဘၣ်က့ၤလၢၤ အတၢ်မၤအဘူးလဲတ ဖၣ်အယိ, ခိဖျါလၢ ပိာ်မုာ်လၢအမၤတၢ်ဒ် ကိုသရၣ် ဒီးဆူၣ်ချ့ ပုၤ မၤတၢ်ဖိတဖၣ်န့ၣ် အါတက့ၢ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤလုာ်အိၣ်အ ဟံၣ်ဖိဖိအိၣ်သ့ၣ်တဂၤန့ၣ်လီၤ. ကိုသရၣ်မုာ်တဂၤလၢအ မဲာ်မ့ၢ် မအဝ--- (သးနံၣ် ၂၅နံၣ်န့ၣ်), ကဲထီၣ်ဝဲခိၣ်န့ၣ်တဂၤလၢ တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဘၣ်သး ဖဲတၢ်ဖၣ်အုၣ်အပူၤ ဖဲ ၂၀၂၁နံၣ် သး ဟံးန့ၢ် ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲပာ် ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ဖဲယအိၣ်လၢဝဲဖၣ်အုၣ်အါန့ၣ်, ယဘၣ်ကီၢ်ဘၣ် ဂီၤတၢ် လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအကီၢ် ဒီးဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်မးလၢ (SAC) သးကဖိၣ်န့ၢ်ယၤလၢယဟံၣ်ပူၤ ဒီးမၤဆူၣ်ယၤလၢကလဲၤဆူၣ်ကို (လၢက သိၣ်လိတၢ်), ဒီးတြီယၤလၢယကန့ၣ်လီၤ CDM အကီၢ် ညါ. ယဟံၣ်ဖိဖိဒီးသန့ၤအသးလၢ ယလၢလဲအယိ ဖဲယကျိၣ် စ့တၢ် ဟဲန့ၣ်တအိၣ်လၢဘၣ်အခါ (ဖဲအန့ၣ်လီၤ CDM ဝဲအလီၢ် ခဲ) တၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒိယတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူလီၤ.”

ခိဖျါလၢတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအယိ, ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ လၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢအမၤတၢ်ဒီး ကညီထံလီၢ် ကီၢ်ပူၤ ပုၤတၢ်တၢ်ကရၢကရိတဂၤ ပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကကိး န့ၢ်ပိာ်မုာ်ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢ ကဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အကီၢ် န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကီၢ်ခဲဒိၣ်မးလီၤ.

၄. တၢ်ပံာ်ထံနီၤဖးဘၣ်ဃးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီး တၢ်ဘျၢသန့ - ပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ် (ဒီးပုၤလၢအဒီ သဒါတၢ်တဖၣ်) လိၣ်ဘၣ် တၢ်ကဟုကယာ်

လံာ်တၢ်ပာ်ဖျါတဘ့ၣ်အံၤ မၤနီၣ်မၤဃါဝဲဘၣ်ဃး ထံကီၢ်တၢ်ပၤ တၢ်ပြးကီၣ်ကးကရၢ (SAC) အတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးထီဒါ ပုၤ လၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် (HRDs) ဒီးအဟံၣ်ဖိ ဃီဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢလီၤကဝီၤပာ်ပနီၣ်ကညီကီၢ်စဲၣ်အပူၤ စး ထီၣ် လၢ ၂၀၂၁နံၣ် သးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤအခါ လံၤလံၤ, ဒီးကျဲးစးမၤနၤမၤပဲာ်ဝဲ ကမ့ၢ်တဖၣ်လၢအထီဒါ သး အတၢ် ဘျၢတဖၣ်, ပာ်ဘၣ်ပာ်ဘၢဝဲ တၢ်မၤပယွဲပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ် လၢတၢ်မၤအိၣ်ဖဲလီၤကဝီၤအပူၤ, ဒီးမၤမူထီၣ်ဂဲၤထီၣ်ဝဲ တၢ်ပျံၤ တၢ်ဖုးဒီး တၢ်မၤပျံၤမၤဖုးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. SAC သ့ဝဲကျိၤကျဲ လၢကထီဒါဝဲ ပုၤလၢအဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဒ်အ မ့ၢ် တၢ်မၤ ဆါပယွဲ, တၢ်မၤလီၤမၤန့ၢ်ဆူၣ်, တၢ်မၤသံလၢတဖိးသဲ စး, တၢ်ဖိၣ်န့ၢ်ဒီးဖိၣ်ဒုးဃာ်နီၤစိ, တၢ်ခွဲၣ်အူဟံၣ်ဃီ, တၢ်သမံသ မိးအတြဲၤ, တၢ်ပာ်ပနီၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤအဆၢကတီၢ်, တၢ် ကွၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢကွဲၤထံၣ်ဟူသန့ ဒီးတၢ်မၤထီၣ်တဲာ် ကွံာ် အ့ထၢၣ် နဲးတၢ်ဆဲးကျိးအကျိၤကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီ ဒါဒ်အံၤတဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်ဃုာ်စ့ၢ်ကိးဒီး ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် အဟံၣ်ဖိဖိဖိ ဒီးအပုၤတၢ်ဒၣ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပျံၤပူၤတၢ်ကမ့ၢ်အိၣ်ဝဲလၢ တၢ်မၤအသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဖိခိၣ် ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ တဖၣ်တဘၣ်တၢ်ပတံထီၣ်အိၣ်ဒီးဃီထံသမံ သမိးအိၣ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်တီတၢ်တြီသန့လၢအသဘူၤတအိၣ် ဘၣ်, ခွဲးယာ်လၢတၢ် ကျဲၤဘၢကျဲၤကျိၢ် တီတီလီၤလီၤတအိၣ်ဘၣ် ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်မၤအဆၢကက့ၤကအိၣ်ထီၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

ဖဲ ၂၀၂၁နံၣ် သးဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ထံကီၢ်တၢ်စိကမီၤဝဲအလီၢ်ခဲ ကီၢ်ပ ယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးကဲထီၣ်ဝဲတၢ်လီၢ်အရ့ၤဒိၣ်တခါလၢ ပုၤဒီ သဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်ကဒုလီၢ်အကီၢ်ဘၣ် ဆၣ်, ဖဲလၢ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်သးဒီး ပုၤန့ၣ်လီၤ CDM တ ဖၣ် ဟဲန့ၣ်ဝဲဆူ ခိခိၣ်ပုၤတၢ်လၢကညီကီၢ်စဲၣ်တဖၣ်အပူၤ လၢ အအိၣ်လၢ ကလုာ်ဒုၣ်ဖိၣ်စုကဝဲကရၢအတၢ်ကဟုကယာ် အ ဖိလၢ အခါ, ဒီးခိဖျါလၢစုကဝဲတၢ်သဘၣ်သဘၣ်တဖၣ်ဆူၣ် ထီၣ်ဝဲအယိ, ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်န့ၣ် အခဲအံၤ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အါထီၣ် ဘၣ် ဃးတၢ်မၤပယွဲထီၣ်ရီၤ ဒ်အမ့ၢ် သးကဘီယူၤခးလီၤတၢ်, တၢ်ခး လီၤကျိၤဖးဒိၣ် ဒီး ဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပိာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. SAC သးဆီလီၤ အါထီၣ်ဝဲ တၢ်သမံသမိးအတြဲၤတဖၣ် အိၣ်ဒီးအတၢ်ပညိၣ်လၢ ကဃုသ့ၣ်ညါ, သမံသမိးတၢ်, ဖိၣ်နီၤစိတၢ်, မၤပျံၤမၤဖုးဒီး မၤ ဆါပယွဲတၢ်အကီၢ်အယိ, ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ် ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢတၢ် ဟူးဂဲၤဖဲးမၤတၢ်အပူၤ, လီၤဆီဒ်တၢ်လၢ SAC သးပၤတၢ်ဟီၣ်

ကဝီ, ဒီးတၢ်ပာ်သ ဃဲဟီၣ်ကဝီလၢ ကညီကူဝီခွဲးယာ်ကရူာ် န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤပျံၤမၤဖုးဒီးတၢ်တၢ်အါမၤလၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တ့ၢ်လံ အီၤတဖၣ်အယီ, ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် အတၢ်ဖိးတၢ်မၤလၢအရူၤဒိၣ်အံၤ လီၤကဒုက့ၤဝဲဒီးကီၣ်ခိၣ်ထီၣ် ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒ် KHRG တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါအိၣ်ဝဲအသိး ကမ့ၢ်တၢ် ဂဲၤလိာ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်စ့ၤလီၤဝဲ, ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ် ဘၣ်သး လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ စးထီၣ်လၢ ၂၀၂၁ န့ၣ်, ဒီးတၢ်ပာ်ဖျါစ့ၤကိးဝဲလၢ ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်တြီဆာဒီသဒါလၢကမၤဝဲ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ် ဟူးတၢ်ဂဲၤအရူၤဒိၣ်နီၣ်နီၣ်တဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤနီၣ်မၤဃါ တၢ်စု ဆူၣ်ခိၣ်တကး, တၢ်မၤတၢ်တၢ်ပိၣ်သကိးဘၣ်သးပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲး ယာ် အဂ့ၢ်, တၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤဂ့ၢ်မၤစၢၤ, ဒီးတၢ်ဟ့ၣ် လီၤတၢ်မၤစၢၤအရူၤဒိၣ်နီၣ်နီၣ်တဖၣ် ဒီဖျါလၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ် ဝဲဘၣ် သး SAC သး အတၢ်ထီၣ်ဒုး ဒီးစုကဝဲတၢ်သဘၣ်သ ဘၣ်လၢအကဲထီၣ်သးကီၢ်ကီၢ်လၢလၢတဖၣ်အယီန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သး ဃံးဒိၣ်ထီၣ်စ့ၤကိးလၢ ပုၤဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤတဖၣ်အဂီၢ် ဒီဖျါလၢ တၢ်စုဆူၣ်ခိၣ် တကးအတၢ်မၤဘၣ်ဒိက့ၤတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲ ဒ်အ မ့ၢ် တၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဖျါလၢအကဲထီၣ်သးသက့ၤဆးဒး, တၢ်လုာ်အိၣ် နီၣ်ခိၣ်သးသမူ တၢ်တၢ်တၢ်တဖၣ်, တၢ်ကွၢ်တလီၤလၢ မ့ၢ်ခွါအဖီ ခိၣ်, ဒီးတၢ်တူၢ်ဘၣ်ဘၣ်သး နီၣ်ခိၣ်ဒီးနီၣ်သးတဖၣ်အယီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်တၢ်တဖၣ်အံၤအိၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ်, ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်န့ၣ် အတၢ်သးစွဲကတုအိၣ်ဖျါဝဲရဲၣ်လီၤ. ပုၤ လၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤ ထံးတဖၣ် မၤနီၣ်မၤဃါဒီးတၢ်ဂ့ၢ်, ပာ်ဖျါထီၣ်ဒီးဝဲ, ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ် နီၤဒီး ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်သး SAC တၢ်မၤပယွဲပုၤဂ့ၢ်ဝီ ခွဲးယာ်အဂ့ၢ် ဖဲလၢအဝဲသ့ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မိၣ်ဒီး တၢ်တြီမၤတံာ် တၢ်ဆူၣ်ဆူၣ်ကိၤကိၤလၢ ကပာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်တူၢ်ဘၣ်လၢတၢ် သဘျူပူၤအဂီၢ်အခါ, ဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အဂၤတဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်သုအူထၢၣ်နဲးကျိၤကျဲ လၢတၢ်ဂဲၤလိာ်အဂီၢ် (online activism) ဒီးခါးစးကရၢအတၢ်မၤသကိးဒီး တၢ်ဒီသဒါကျိၤ ကျဲ တၢ်သ့ တၢ်ဘၣ်ခူသ့ဘၣ်သ့ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအဂၤတဖၣ် ကျဲးစးဝဲဆူၣ်ဆူၣ်လၢ ကမၤလၢပုၤက့ၤ ပုၤတၢ်ဃုာ်အိၣ်ကမ့ၢ် တဖၣ်အတၢ်ခွဲး တၢ်ယာ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ဒီးတၢ် ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ခွဲးယာ် လၢစုကဝဲတၢ်သဘၣ်ဘၣ်တဖၣ်အက ဆူးကတုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အုၣ်သးလၢတၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်အီၤဖဲလံာ်တ ဘၣ်အံၤအပူၤန့ၣ် ပာ်ဖျါဝဲလၢ ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ခွဲးယာ်လၢ ကညီကူဝီ ဝဲပူၤတဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ပာ်ဖျါမၤသကိး, တၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မိၣ်သကိးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်, ဃုာ်ဒီးတၢ်ဘၣ် ဒိပိာ်ထွဲထီၣ်အံၤတဖၣ် လၢကဒီသဒါဝဲ ခွဲးယာ်သဘျူခဲလၢာ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, တၢ်ဆီတခူထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါပုၤ

တၢ်သ့ဘၣ်တဖၣ် လၢကတူၢ် လိာ်ပာ်ပနီၣ်ဝဲ ဂံၢ်ခိၣ်ထံးပုၤတၢ် တဖၣ်အတၢ်ဂဲၤလိာ် လၢတၢ်ခိၣ်ဆၢက့ၤအဂီၢ်ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ် တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် လၢကီၢ်ပ ယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤန့ၣ် လီၤ.

လံာ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤဘၣ်သး ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်န့ၣ် တူၢ်လိာ်ပာ်ပနီၣ်ဝဲ ပုၤလၢအဒီသဒါပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် တဖၣ်အမူဒါဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢအရူၤဒိၣ်မးတခါလၢ အမၤလၢထီၣ် ပုၤထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်လၢပုၤတၢ်အါမးအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ ပာ် လီၤန့ၣ်ဝဲ တၢ်ဘျူတဖၣ် လၢထံကီၢ်ခိၣ်နီၣ်အဂီၢ် ဒ်သိးအဝဲ သ့ဘၣ်ကကဟ့ၣ်ကယာ် ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တ ဖၣ်အံၤ ဒီးမၤလီၤတံာ်ဒ်သိး အဝဲသ့ဘၣ်ကဟူးဂဲၤဖဲမၤတၢ် ပုၤဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီး တုၤလီၤတီၤလီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပုၤ ဃုာ်ဝဲဒီး တၢ်ဘျူလၢအဟ့ၣ်တၢ်ဒီသဒါ, ဒီးတၢ်ပာ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီလၢ တၢ်မၤပယွဲပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်ထီၣ်ဒါ ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိ ခွဲးယာ်သ့ဘၣ် တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်ပယီၤတၢ်ကဲထီၣ်သး အပူၤန့ၣ်, တမ့ၢ်ထဲလၢ SAC သးအံၤ လီၤတီၢ်လၢတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤမၤ စၢၤန့ၢ် ခိၣ် ဃၢၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပူၤဖျဲးလၢ ပုၤဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ် ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်ကဟူးဂဲၤဖဲမၤတၢ်အဂီၢ်ဘၣ်, မ့ၢ်တခါအဝဲသ့ဘၣ် မ့ၢ်စ့ၤကိးပုၤ မၤအာပယွဲတၢ်သက့ၤဆးဒးဒီး မၤပယွဲထီၣ်ဒါပုၤဂ့ၢ် ဝီခွဲးယာ်လၢ ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်အဖီ ခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ဘၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဒီသဒါအီၤလၢ ဟီၣ် ခိၣ်ဒီဖျါပုၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတက့ၢ် (IHRL), ဒ်အ မ့ၢ် တၢ်မၤဆါပယွဲ (တၢ်ဘျူ-၅, UDHR), တၢ်မၤသံလၢတဖိးသဲ စး (တၢ်ဘျူ-၃, UDHR), တၢ်ဖိၣ်န့ၢ်ဒီးတၢ်ဖိၣ်ဒုးဃာ်နီၣ်ပုၤ (တၢ်ဘျူ-၉, UDHR), တၢ်ဖိၣ်ဃံးတၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤသဘျူ ခွဲးယာ်လၢတဖိးသဲစး (တၢ်ဘျူ-၁၃, UDHR), တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ် သး ဒီးတၢ်ကရၢကရိသး လၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်အပူၤ (တၢ်ဘျူ-၂၀, UDHR), တၢ်ပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်ထံၣ်လၢတၢ်သဘျူအပူၤ (တၢ်ဘျူ- ၁၉, UDHR) သ့ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်သးဒီး စုကဝဲတၢ်သဘၣ် သဘျူလၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးန့ၣ်, SAC သးမၤဒဲးဝဲ တၢ်ထီၣ်ဒုၣ်ဒါလီၤလီၤပုၤ သဝီဖိသ့ဘၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်, တၢ်မၤပ ယွဲတၢ်ဘျူလၢတၢ်ပိၣ်ပနီၣ်လီၤဆီအီၤလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်လုလၢ ထူသန့ပုၤဂ့ၢ်ဝီသဲစးအပူၤ (customary international humanitarian law), ဒီးတၢ်အံၤကဲထီၣ်ဝဲ တၢ်မၤကမ့ၢ်ဒုးယၢ ကီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒုၣ်ဒါ ပုၤ သဝီဖိလၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်က လံၤထံးန့ၣ် ပာ်ဃုာ်စ့ၤကိးဒီး ပုၤလၢအဒီသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်လၢ အကျဲးစးမၤလီၤတၢ် ပုၤဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်ခိၣ်သ့ဘၣ် လၢပုၤတ ဝါအပူၤတဖၣ်, ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ် သ့သန့ၣ်, ဖဲလၢစုကဝဲတၢ်သဘၣ်သဘျူတဖၣ်ကဲထီၣ်သး အဖၢမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပျါပူၤတၢ်ကမ့ၢ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲလၢတၢ်မၤပယွဲဒ်အံၤသ့ဘၣ် တဖၣ်အဖီခိၣ်, ဒီး SAC သးအိၣ်ပုၤပာ်တီပာ်လီၤအီၤခိၣ် တၢ်ဘျီ

ဘၣ် က့ၤ ထံလီၤကီၢ်ပူၤသဲးစးတက့ၢ် ခိး တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ကီၢ် အူပဒိၣ်ပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်တြီတံာ်ဃာ်အသး လၢထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ကမၤဘၣ်လီၤဘၣ်စးက့ၤတၢ်အိၣ်သး အဂီၢ် ခိဖျါလၢ ခွဲးယာ်လၢတၢ်ကျဲၤဘၢကျဲၤကွီၢ်တီတီလီၤလီၤတ အိၣ်ဘၣ်, တၢ်စံာ်ညီၣ်ပီတုကျဲၤကျဲၤသဘူတအိၣ်ဘၣ် ခိးတၢ် လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢတၢ်မၤအာဆၢကဒါက့ၤတဖၣ်အိၣ်အါဝဲဒိၣ်မး အယိန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်အပူၤ, ပုၤလၢအအိၣ်လၢ (IHR) သဲးစးတက့ၢ်အဖီလၢတဖၣ်န့ၣ် အလီၢ်တအိၣ်လၢကဘျီဘၣ် သဲးစး တဖၣ်အံၤ ဘၣ်, ခိးတကြၢးလၢအမၤဝဲစ့ၢ်ကိးဘၣ်, ခိးတၢ် မၤအံၤမ့ၢ်ဒုၣ် တၢ်ဒုးကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ် ကျဲကူၣ်တရံးတဘိ လၢ SAC ကဆိၣ်တံာ် မၤန့ၣ်ဝဲ ကမၤထံဖိကီၢ်ဖိလၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤ တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤဘၣ်ဃး ပုၤလၢအဒိသ ဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲး ယာ်တဖၣ် အာ်လီၤပာ်ပနီၣ်ဝဲလၢ ‘ဟီၣ် ခိၣ်ဒိဘျီတၢ်မၤသကိးမ့ၢ်ဒုၣ်အံၤအရ့ၤဒိၣ်မး, ပာ်လုာ်ပာ်ပုၤဝဲ ပုၤ တဂၤစုာ်စုာ်, ကရူာ်က ရၤတဖၣ် ခိးတၢ်အိၣ်ဖျါကရၤကရိတဖၣ် အတၢ်ဟ့ၣ်လီၤသးလၢလုာ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်တဖၣ်, ခိးတၢ်ဂဲၤလိာ်တုၤ လီၤတီၤလီၤလၢ ကတြၢၤသဲးမၤလီၤမၤကွံာ် တၢ်မၤပယုပုၤဂီၢ်ခိၣ် ယာ်တဖၣ်ခဲလၢာ်အံၤ’ န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွီၢ်ထံဆိကမိၣ်ဘၣ်ဃး (၁) SAC သုးအတၢ်မၤပယုပုၤ ဂီၢ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ထီၣ်ဒါ ပုၤလၢအဒိသ ဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံး အပူၤ, (၂) တၢ်ပျါပူၤတၢ်ကမၤလၢ အအိၣ်ဒိးကျဲၤကျဲၤသန့လီၤ တံာ်လီၤဆဲး, (၃) တၢ်သ့တဖၣ်အံၤမၤဘၣ်ဒိက့ၤ ပုၤခဲလၢာ်အ ခွဲးယာ်ကလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်အဂီၢ်, အရ့ၤ ဒိၣ်နီၢ်မး လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိ ဖျါ ပုၤတၢ်ကဟံးထီၣ်ဂီၢ်လၢအဆိအချ့တဘျီဃီန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးဆူ ပုၤဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃး သ့တဖၣ်အအိၣ်

ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးအပူၤ လီၢ်ကဝီၤပုၤလၢအဒိသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဃုတၢ်မၤစၢၤလၢ ဘီမ့ၢ်စၢၤဖျါကရၤဒိး ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါပုၤတၢ်လၢကဒိသဒါဒိး ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ် လၢ ထံကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးကိၣ်ကးကရၤ (SAC) အတၢ်မၤအထီ ဒါ တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ် စီၤရ---, ကညီဖိလၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ် ဖိခွဲးယာ်တဂၤ အခဲအံၤအိၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်က့ၢ်တဲာ်-ကီၢ်ပယီၤအ ကီၢ်ဆၢ ပာ်ဖျါဝဲအသိး, “ပုၤလၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် ကိးဂၤဒဲးန့ၣ် ကြၢးဝဲဒိးတၢ်သ့ၣ်ညါပာ်ပနီၣ်, တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဒိး တၢ်က ဟုကယာ်လီၤ. ပုၤဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးတဖၣ်ကြၢးပာ် သ့ၣ်ပာ်သးအါထီၣ် လၢကဆိၣ်ထွဲဒိးဒိသဒါက့ၤ ပုၤလၢအဒိသ ဒါဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ် ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်အံၤလီၤ.” ဒ်န့ၣ်အသိး နီၢ်ဃ--- , လၢအမ့ၢ်ဒုၣ်ယာ်ကီၢ်ရ့ၣ်ပူၤ ကညီဖိလၢအဒိသဒါဝဲ ပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဂၤ အခဲအံၤအိၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်က့ၢ်တဲာ်-ကီၢ်ပယီၤ အကီၢ်ဆၢန့ၣ် တဲဖျါစ့ၢ်ကိးဝဲလၢ “ယမ့ၢ်ဘၣ်ဃုန့ၣ်, ယအဲၣ်ဒိး ဃုထဲလၢ တၢ်ကဆၢ ထာ်ဃုာ်ဒိးပုၤ, ဆိၣ်ထွဲပုၤလၢကျိာ်စ့တၢ်

မၤစၢၤလၢပတၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲအဂီၢ်, ဆိၣ်ထွဲပုၤခိဖျါတၢ်ဟ့ၣ်တၢ် သိၣ်လိအါထီၣ်ဘၣ် ဃးဒိး တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ် ပတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ ဒိး တၢ်ဒိသဒါလၢနီၢ်ခိက့ၢ်ဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် လၢလီၤတဲာ်စဲကွဲၤထံာ်ဟူမ့ၢ်ဂ့ၢ် သ့ လီၤ. ယတူၢ်ဘၣ်လၢ ယလိာ်ဘၣ် တၢ်မၤစၢၤလၢ နီၢ်သးတက ပၤစ့ၢ်”. အါန့ၢ်အန့ၢ်, လီၢ်ကဝီၤ ပုၤဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် တဖၣ်န့ၣ် ဃုဝဲလၢ ဟီၣ် ခိၣ်ဒိဖျါ ပုၤဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးတဖၣ် ကတြီဃာ်စုကဝဲပနံာ်တၢ်ကလၢထံကီၢ်ပဒိၣ်အဖီခိၣ်, ဒိးတၢ် ပတုာ်ကွံာ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲကွံာ်လၢ ကီၢ်ပယီၤသုးမ့ၢ်ဒိၣ်အဖီခိၣ် ဒ်သိး ဒိးတၢ်ကမၤပတုာ်ကွံာ် တၢ်မၤပယုပုၤဂီၢ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်လၢ ပုၤ ခဲလၢာ်ဘၣ်တူၢ်ဝဲတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢလီၢ်ကဝီၤပူၤတဖၣ် ဘၣ်ကွီၢ်ဆၢခဲဝဲ ပုၤဂီၢ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တၢ်အိၣ်သးလၢအလီၤပျါလီၤ ဖုး လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးအပူၤအံၤ, ဒိးတၢ်တၢ်တၢ်တ ဖၣ်လၢအပုၤဒိး သးသမူတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အယိ, KHRG ကိးသ ကြီ ထီၣ်ဆူ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါပုၤဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးတဖၣ်, ဟီၣ်ခိၣ် ဒိဖျါပုၤကရၤသဘူတဖၣ်, ဒိးပဒိၣ်လၢလီၢ်ကဝီၤဒိးထံဂ့ၢ်ကီၢ်ဂၤ တဖၣ်ခဲ လၢာ် ဒ်သိးဒိးအဝဲသ့ၣ်-

- ကမၤဆူၣ်ထီၣ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါ အတၢ်ပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သး ဘၣ်ဃး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒိးတၢ်တၢ် တၢ်တဖၣ် လၢပုၤဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ် ဘၣ် ကွီၢ်ဆၢခဲဝဲအံၤဖဲကညီကီၢ်စံာ်ပူၤ
- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ပုၤလၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢ ကညီကီၢ်စံာ်ပူၤတဖၣ် ခိဖျါ တၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ဒိးတၢ်ဆိၣ်ထွဲ အဝဲသ့ၣ် အတၢ်မၤကျဲၤကျဲၤသန့တဖၣ်လၢတၢ်ဒိသဒါအ ဂီၢ်
- ရဲၣ်ကျဲၤန့ၢ်တၢ်မၤလိဘၣ်ဃး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဘၣ်ဃး နီၢ် သးဒိးနီၢ်ခိ ဒ်သိးဒိး ပုၤလၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ် တဖၣ် အံၤကသ့ဒိသဒါလီၤအနီၢ်ကစၢ်သးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟူး ဂဲၤဖဲမၤတၢ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးပူၤအခါ
- ဟူးဂဲၤလၢတၢ်ရ့ၣ်လိာ်ဘၣ်ထွဲသန့ၣ်, ထံရူၢ်ကီၢ်သဲးသန့ၣ် ဒိး တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အကျဲၤကျဲၤတဖၣ် ဒ်သိးက ကဟုက ယာ် ပုၤလၢ အဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဒိးမၤလီၤတၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ဟူးဂဲၤဖဲမၤကသ့ဒိးဝဲကွံာ်ကွံာ် လၢဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ
- ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဖၣ်လၢ ပုၤလၢအဒိသဒါဝဲပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢ ကညီကီၢ်စံာ်ပူၤအဂီၢ်, ဃုာ်ဒိးအဝဲ သ့ၣ် အ ဟံာ်ဖိဃီဖိအဂီၢ်, ဘၣ်ဃးဒိးနီၢ်သးတၢ်ဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤ ဒိးကျိာ်စ့တၢ်လိာ်ဘၣ်တဖၣ်, ဒိးမၤသကိးတၢ်ဒိး လီၢ်ကဝီၤ ဂံာ်ခိၣ် ထံး/ပုၤတၢ်တၢ်ကရၤကရိတဖၣ်လၢ အ မၤတၢ်ဒိးပုၤလၢအဒိသဒါဝဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်တဖၣ်အံၤ ဒ်သိးဒိးတၢ်မၤစၢၤအဝဲ သ့ၣ်ကသ့ဝဲ ဖဲလၢ တၢ်နးတၢ်ဖျါ,

